

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22-SAN SEBASTIAN - TEL. 426666 - PREZIOA: 7 PEZETA

Joan Mari Lekuona

Bersolaritza erri - izpirituaren arnas berria da

Apirillaren 30ean beste bertsolari saio ederra izango degu Donostian. Ori dala-ta, bertsolari-zale porrokatua dan Joan Mari Lekuonarengana jo degu eta zuzenean arian sartu:

—Zerk sortzen du bertsolaritza erri batean?

—Itz bitan erantzun aal izateko zabalegia derizkiot galdera oni. Ala ere, gaiaren argibiderako, zenbait zeatztasun emango dizkitzut.

Oinarrrian, arte-gauza danez, bertsolaritzan au d-tza: poesi-senaren egiari, onari ta ederrari espresio-bidea eman bearra.

Baiñan oinarririko sena onek garai jakin batean erroak botatzen ditu; gizarte, kultura ta teknika jakin batzuetan; aro jakin bateko olerkilege berezietan.

Orregatik, bertsolaritzaren sorrera argituko ba-da, bearrezkoa zaigu bere giza-kontestoa aipatzea: batetik, gaurko industria ta teknika-aurreko zibilizazioa; ta bestetik aoliteraturaren mailla.

Axaletik bederen kultur-aro orren zenbait osakuntza aipatuko dizkitzut; bertsolaritzak dituan formeri bide ematen dioten giza-indarrak: leenik erria, ao-literatura berak sortu ta berak gorde oi du ta; gero sikolojia jakin bat, mentalidade ta lojika bat; gero teknika bat, naiz bertsoak gogoratzeko, naiz auen zabalkunderako; gero estetika bat, poesigintza itzez, musikaz ta dantzaz (au leenago) egitea onirizten duana; gero tradizio bat, erri-poesiaren legedi ta batez ere mami aberats egiten dana... Eta abar.

Beraz gizarte, kultura ta teknika jakin batzuek dituzu bertsolaritzari sorrera ematen diotenak.

—Euskalerrian bakarrik gertatzen al-da fenomeno au?

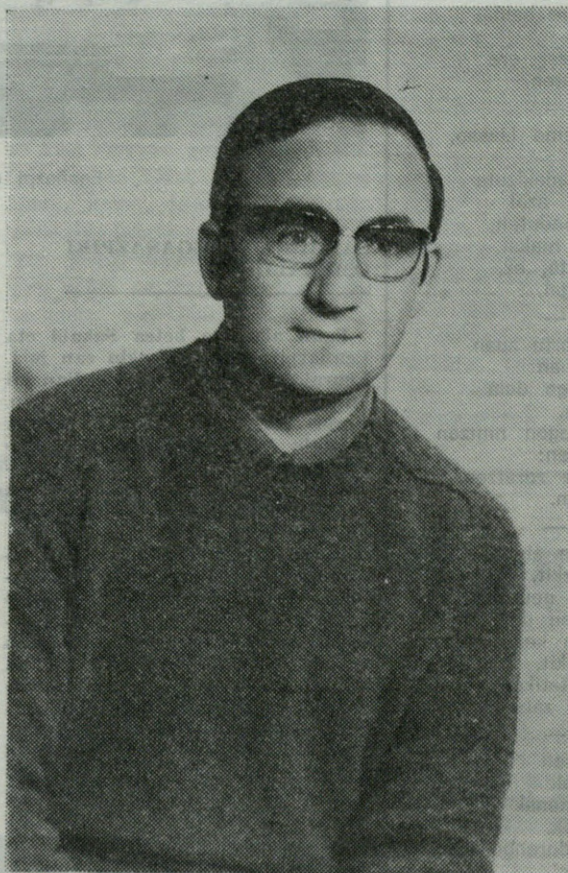
—Bixtan da ezetz. Kultura-formen olatuek alderdi bateko erri geienak astintzen dituzte ta auetan ondoren beratsuak ekar arazten. Orregatik, batez ere artzaintza-aroko kultura-ondarea duten erri guziek, gutxi edo geiago, bertsolaritzaren aztarrena berekin dute.

Erri-poesiaren funtsean bertsolaritzak duan zabaltasuna aitatu ondoren, fenomeno au gurean zer nolako bereizkuntzekin nabarmentzen dan gogoratu nai dizut. Batetik, oraindik bizirik dago bat-bateko jarduna, inprobisazioa. Ta bestetik, bat-bateko jardun auk, emen egiten diran bezela, egin kontu Europatik kanpo ta oso leku jakinetan egiten dirala.

—Gaur beste iñor gertatzen al-da?

—Bat-bateko erri-poesia, European zear, batez ere keltiarrak diran errietan eman oi da: Galizian, Breñan, Pais de Gales'en. Ameriketara ere oso zabaldurik daude orrelako jardunaldiak. Baiñan ez gurean bertsolaritzak duan zabaltasun eta sakontasunarekin. Saio laburrak egiten dituzte; beti klitxe beratsuekin eta une jakin-jakinetan.

Euskalerriko bertsolariak egiten dituzten bezelako bertso-saioak aurkitzeko, beste kultura-lurralde-efara joan bearra daukagu: Afganistan, Arabia, basamortuko "Tuareg" eta abarrera. Auek bakarrik

Joan Mari Lekuona

dira gu bezelako bat-bateko jardunak dituztenak: saio luzeak gaia ez-jakinean, klitxe ugariekin, gertaera guzietan, zinekoak edo asmatu-koak dirala. Ontan ere setati eusten dio gure erriak forma zarreri.

—Bertsolaritzaren zantzuak noiztik asten dira gure errian?

—Itz bitan erantzun-ezinezkoa dezu galdera au ere. Dana dala, gaia oni gain-begiratu bat eman dezaigun, zantzu ori iru maillatan ikusiko degu.

Bat sustraizko zantzu dezu. Eta au, leen aitatu degunez, artzaintza aroko kultura-giroan errotua dagoela gauza jakina da. Beraz, orain dala lau milla urte edo indarturiko fenomeno dala jo dezagun.

Bigarren, gure ezaguna degun erri-poesia Erdi Aroko dezu. Bertsolaritzarekin zer-ikusi aundia duan erri-poesia: koplak zarrak eta erromantzeak batez ere. Arrasto ederra benetan orduko bat-bateko jardunen zenbait osakuntza ezagu dezagun.

Irugarren, bertsolaritzaren kondaira. Ta au emeretzigarren gizalditik datorkigu: bertso-saioak, bertsolarien izenak eta nortasuna, bertso giroa ta beste milla zeatzasun.

—Erriaren industrietak lagundu egingo al-dio edo galarazi?

—Gaurko gizarte ta kultura-aldaketak ikusita, eman dezagun orain arte ezagutu degun bertsolaritzari kalte egingo diola. Orrek ez du esan nai ordea euskeraz egiten dan arte ao-literaturaren maillan,

NON ZER

- GOGOETA ITURRI
Larresoro ... 3 garrean
- UTIKAN AMERIKANUOK
Ugalde ... 3 garrean
- GOGOZKO ERIO GOZOA
Iraola ... 3 garrean
- ERRESUMA ABERATS ETA POBRE-
ETAKO LANGILLERIAK
Ansola ... 5 garrean
- KONDAIRA TRISTE BAT
Elustondo ... 5 garrean
- LAZKAOKO JAIK ... 7-8-9-10 garretan

gure izkuntzak bere poesigintza errikoia izango ez duenik; eta agian bat-bateko jardunak ere izango ditu, urteetan beintzat.

Zergatik urteetan beintzat? Azkeneko 150 urte auetan bertsolaritza bera ere, garaien legera, aldatzen dijalako. Ez dira berdin Iznelako Artzaia edo Baserri; Xenpelar edo Lopategi. Ez eta orduko entzulegoa ta gaurkoa ere. Ez eta orduko kultura-iritziak eta gaurkoak ere, bertsolaritzari buruz.

Orregatik, besteak beste, au litzaie gure egitekoa: industria-giroan euskerak bere poesigintza errikoia eduki dezala ao-literatura maillan. Eta ao-literatura maillako poesigintza au, gaur bat-bateko jarduneg egiten danari ondo loturikoa izan dedilla. Eginkizun au utzi-ezinezkoa dugu, naiz eta gaurko bertsolaritza beste erri-poesi-formetara aldatuko ba-da ere.

—Ba al-du gaur eginkizunik eta etorkizunik bertsolaritzak?

—Galdera oni erantzun dezaiokekanaren aria nolapait or dezu aurreko galderari erantzun diodan orretan.

—Askotan bertsolariari protesta utsa egiteko eskatzen diegu. Ala bear al-du izan?

—Ez det uste ba-danik iñor ala izan bear duala esango duanik, kultura-arrastoa zertxobait sarturik ba-dago beintzat.

Orain, gertatu leikeana da, garai batean protesta-giroa minbera egotea; gaur gertatzen dan bezela. Orduan, erriaren egiak au dionez, bertsolariak, beste artelariak bezelatsu, aaztu-ezinezkoa du eskakizun au. Bertsolaritzaren dinamikak ori eskatzen duala aitortu dezagun.

Baiñan kontuan eduki bearra daukagu beti kaltegarri dala sensibilizatze baten monopolioa; errespagarri dirala bertsolari bakoitzaren jabetasuna ta joera egitia (batez ere bere historia jakinean); eta kontuan artu bearrezkoak entzunleen barne-legeak, gaiari buruz luze ta zabal ta sakon mintzatzeko dituzten eskakizunak.

—Zerk du garrantzia: doiñuak, neurriak, itzak, gaiak?

—Oni derizkiot garrantzitsuenak: gaia sakon eta bizi erabilli; naiz sentimentuzko gaiak dirala, naiz umorezko edo maitasunezkoak, auek bere giro ta gauzetan azaldu; esannaia, ideia, argi ta garbi ta indarrez erabilli.

Ori orrela ba-da, ez degu aaztu bear itzek duten garrantzia edozein poesigintzan, eta erri-maillakoan ere bai. Ta "itzak" aitatzean mamiarekin bat egindako azalarekin ari nauzu. Esaera danak izan dezatela literatura-mailla bat; eta batez ere bukaerak izan ditezela edo erri-esaerekin egiñak edo ta, bertsolariak une artan sortu ba-ditu, izan ditezela erri-esaera biur ditezkeanak, erri-izpirituaren arnas berria.

BERTSO BERRIAK TRIKITILARIEN EGUNA USURBILEN

— 1 —

Milla beatzireun irurogeita
amabi garren urtean,
bi leiaketa izan ditugu
Gipuzkoako partean.
Abeslariak talde batean,
bertsolariak bestean;
azken saioak San Jose egun
bezperaz, larunbatean.

— 2 —

Bertso ta kantu entzun goseak
joan giñan Motrikura,
bi leiaketa oien epaiak
emango ziran lekura.
Kantu epaiak izanagatik
zertxobaiten errenkura
une atsegiñ eta gozoak
eman zaizkigu eskura.

— 3 —

Gazte jatorrak jardunak dira
Gipuzkoari bertsoan
eta abesti xamurrak ere
entzun ditugu gozotan.
Ainbat atsegiñ nabaitu al da
emen aspalditxo ontan?
Guk zer nai degun badakite, bai,
Donosti-Irrati ortan.

— 4 —

Bere denboran Euskalerrria
beti izan da kantari,
ori etzaio albotik pasa
Donosti-Irratiari,
baizik atekak zabal iriki
Gipuzkoa guztiari
eta bakarka edo taldeka
abestu nai dutenari.

— 5 —

Altza'ko «Itxaropen» garaille,
eta ez gizon amutsak!
Taldea au ez du ikaratuko
galerna edo bisutsak.
Kantu eder da abots bikaiñak,
danak zoragarri utsak,
jo zitzaizkien txaloen otsak
arrotu zituzten autsak...!

— 6 —

Ai, Legazpiko «Txoko-Zar» talde
eldua eta apaña:
Zuek bigarren, ia-ia aurren
gelditu zifaten baiña.
Ura bai zala kantu zaillari
errez artea tamaña!
Emen nork eman zuek Motrikun
eman ziguzuten aña?

— 7 —

Zabaletar tar lñaki degu
gaillen bakarlarietan,
oroipen onak utzi az dabill
bere saio guztietan.
Aurrerantzean jarraitzen badu
oraingo bide oietan
amaika txalo entzungo ditu
irixten dan tokietan.

— 8 —

Leiaketaren bidez egiñik
abeslariaren sarrera
zuk, Galfarsoro, gogoan izan
egiñ zitzaizun arrera
eta uskeri batzuek gaitik
ez jo bide okerrera,
gertatzen diran gauzak dira ta
jarraitu zazu aurrera.

— 9 —

Txalogarria bertsolarien
alde egin duan lana,
eskertzeko da nai dan aukera
iñork eskura emana.

Ikusirikan len dauzkagunak
betirako ez dirana
oiñordekoak gertatzen asi,
auxe da egin duana.

— 10 —

Azken saiora iritxi dana
bai irukote apaña,
batak bezela besteak ere
artu dezake or gaiña;
erantzun pizkor eta prestuak,
erdoirik gabe mingaiña,
zirikatza dijoan arek
laister du bere ordaiña.

— 11 —

Iru mutillak iñola eziñ
alkarri kendu puskarik
baiña ez uste sortu zanikan
errita edo drixkarik.
An etzan izan bertsolariak
pasa etzuten koskarik.
Saio bikaiña egin zenduten
eta ez izan kezkarik.

— 12 —

Arreta guziz egonak giñan
bertsolarietara entzuten,
txapela nori eman epaia
eskatuko baiziguten.
Igarzabalek jaso zun baiña,
puntuak ala zioten,
Lizasok eta Narbaizak ere
askoren faltik etzuten.

— 13 —

Juan Narbaiza, Kosme Lizaso,
Eusebio Igarzabal:
Bertsoa zer dan badakizute
bai mami eta bai azal.
Ura saioa egin zenduten,
noblezan baiña ez makal,
irurok ere etzaudete, ez,
gaitasunez oso argal.

— 14 —

Motrikuk garbi aitortu zuan
jo zuan txalo beruan
bertso-maitale izango dala
oraindikan luzaruan.
Auxe pentsatzen egon nintzan ni
nere poztasun eruan:
Txurruka ere pozez zorutzen
egongo zala zeruan.

— 15 —

Egun artatik gaurra ainbeste
oroipen gozo datozkit,
itxaropenak, aztuta neuzkan
pozak berriz sortzen dizkit.
Zenbat trixtura eta kezka
berriak ondo dakizkit,
baiña oraintxe oietatikan
asko beintzat joan zaizkit.

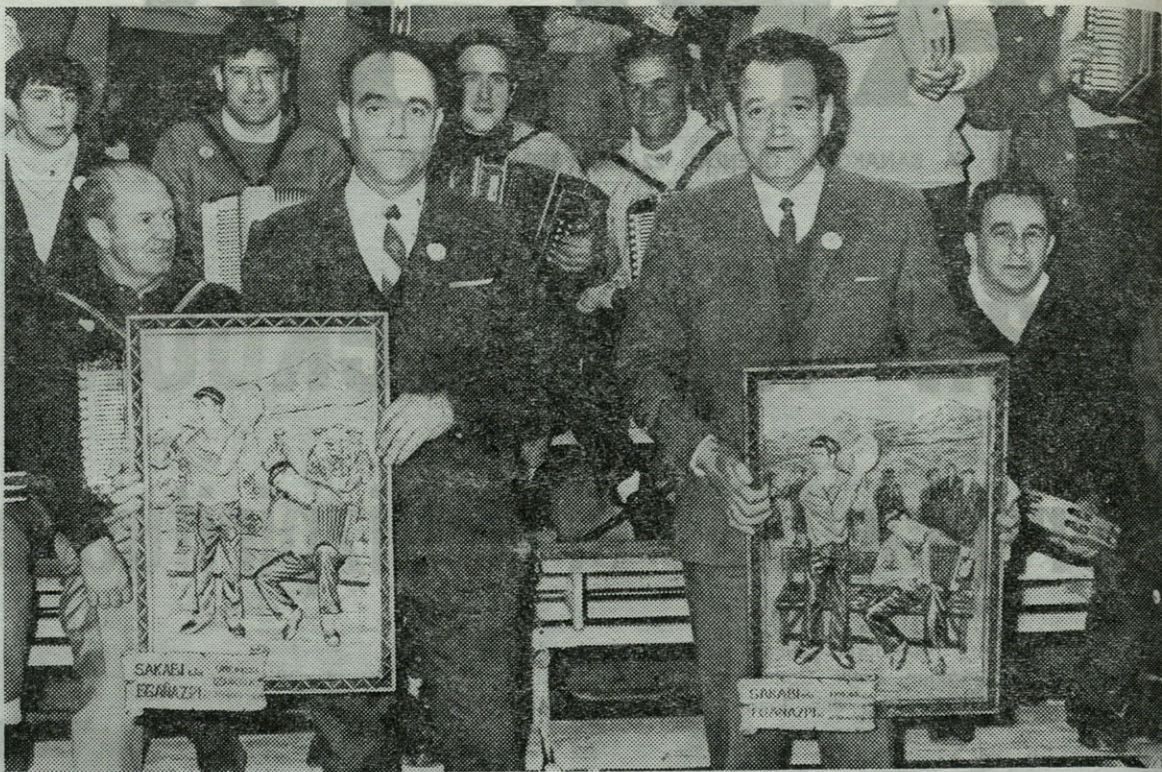
— 16 —

Ara Donosti-Irratiaren
zuzendaritza gazteak
gure alderdi berezienak
nola dituan maiteak.
Poz ematen du ondorengoak
gure lagun izateak
eta gero Euskalerrria
esku onetan uzteak.

— 17 —

Ez uste zutzaz aztu naizenik
Joxe Erramun Beloki,
bertsolarien izkuntz xamurra
maitatu zazu gozoki;
izkera ortan mintza ezker
nasteri gabe, egoki,
bertsolariak beren ondoan
egingo dizute toki.

I. OLEA

Egañazpi eta Sakabi, artutako opariak eskutan dituztelarik.

SAKABI ETA EGAÑAZPIRI OMENALDIA

Egun alai eta beteak Sakabi eta
Egañazpiren omenez egin zan jaia.
Eguraldiak berak ere bazirudian jai
aundi baten zai zegoela ontzeko.
Euria eta laño kankar beltzak
besterik ez genituan ikusi aurre-
ko egunetan. Ez zan ala izan api-
rillaren amaseikoa, Laiñoak eta
eguzkia leiaketan. Aizea fiña. Bai-
ña ateri egun osoan.

Goizean goiz lagunarte giro ja-
torra sortu zan. Garaiz eta te-
matsu astindua izan ziran torre-
ko ezkillak. Goiz esnatu ziran su-
ziri zaratsua ere. Lanerako
zeuden, berri, trikitilariak. An
ibilli ziran, egun guziz, ogeita ama-
rren bat trikitilari kalez-kale be-
ren esku-soiñu txikiak astinduz.

Ederra benetan Elgeta zanaren
aldeko meza ere. Ez zuen Usurbil-

go Elizak tokirik izan jende guz-
tia bere barruan artzeko. Ez da
erraz onelako beteka gaur elizan
ikustea. Trikitixa-doiñuz jantzia
izan zan meza osoa. Balio du "in-
pernuko auspoak" liturgia indar-
tzeko eta arnas-berritzeko ere.

Ikustekoak ziran ondorengo ka-
le-jirak. Jendea barra-barra kale-
etan eta tabernetan beren soiñu-
joleekin. Euskeraz mintzatzen zan
jendea dana.

Irureun bat bazkaldar bildu gi-
ñan pelota-lekuan zikiroari ezurak
zupatzeko prest. Ondo jarritako
bazkaria eta ondo serbitutako otor-
dua. Zenbat lan egin zuten zikiro-
jartzaileek eta mai-serbitzariak!
Ez dira geldirik egonak Usurbilgo
neska-mutillak. Badute lanik asko
egini, besteak jango bazuten eta
dantzan egin.

Ukigarria ziñez Sakabi eta Ega-
ñazpiri oroigarria eskeintzeko unea.
Ango argazki atera bearra! Ango

soiñu jo bearra! Ango txaloe! Zi-
rraratsua Sakabi eta Egañazpi
jendeari eskerrak emanaz, jo eta
abestu, egin zuten saioa.

An azaldu ziran Lopategi eta
Azpillaga bertsolariak ere bazkal
ondea borobiltzeko asmoz. Baiña ez
zuten abesteko tarterik arkitu. Bes-
tela zan naiko festa.

Ondoren erromeria. Usurbilgo
plaza jendez bete. Kaleak eta ta-
bernak gainezka. Nonai trikitila-
riak soiñu-jotzen. Nonai jendea
dantzan jo-ta-ke. Bada saio ede-
rrik egindako jendea.

Euskal giro oso-osoko jaialdia
igandeko jaia. Ondo eratutako jaia
Ikusitakoak bakarrik daki ura zer
zan. Egun gogoangarria benetan.
Ez dedilla, arren, aurtengoarekin
bakarrik itzali. Urtero antolatzeko
alkartasuna eta indarra izan di-
tzagula.

MUTIOZABAL

bertsolariak

donostiako «anoeta» pelota-lekuan

apirillaren 30 ean

goizeko 11,30 etan

agirre

azpillaga

gorrotxategi

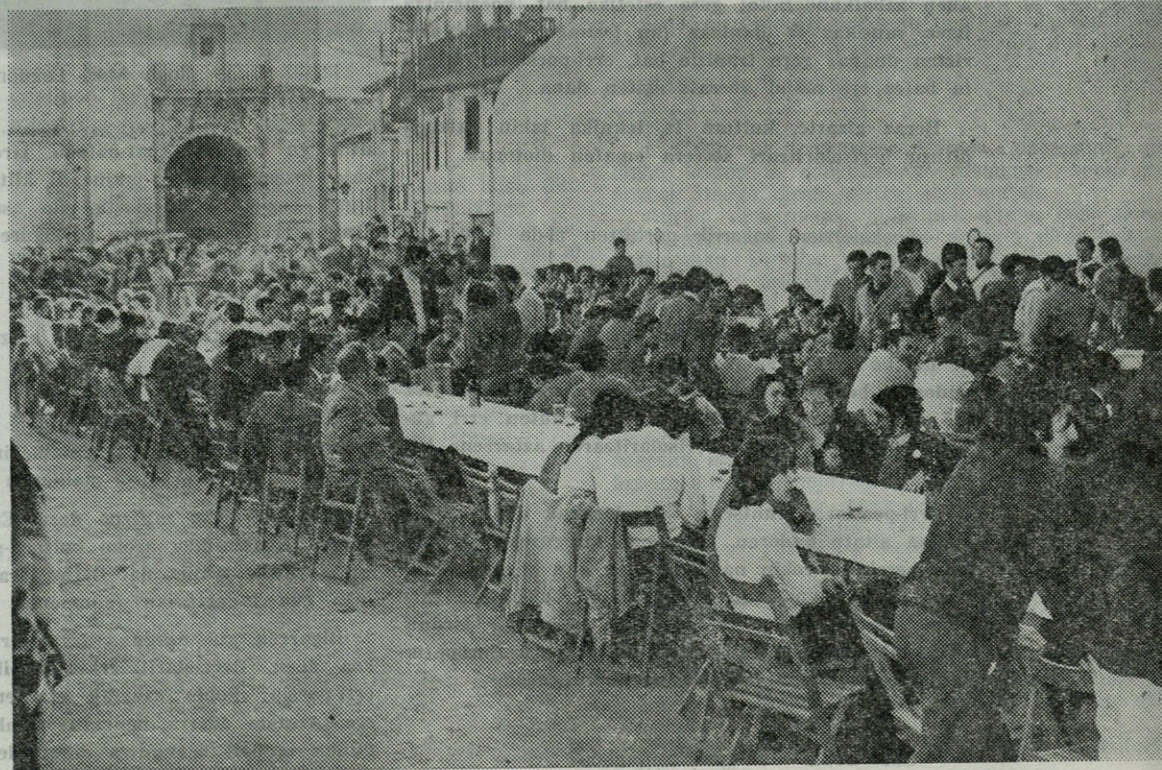
lizado

lopategi

mattin

uztapide

xalbador

Zikiro jatea. Irureun bat lagun elkaitu giñan.

JOSTUNDEGIA

MODISTEGIA

UGARTE

Urbietan, 66

DONOSTIA

Bertsolaritza ta kultura

Ego Ameriketara ele-berriak indartsu azaltzen ba-zaizkigu, beren ao-literatura aberatsera jo dutelako da batik-bat. Europako nobelagintza utzi eta beren eleketak jatorrera jo dutelako.

Gure artean ere joera ori lege berritza emana daukagu, onuragarritzko bidez. Or daude lekuko poesigintzan eta sentikarien aurkeztean ebaki diran bide berriak.

Gure kultura sakonki aztertzeakotan, euskal-antropologia bat egin bearra daukagu. Ta orretarako errege-bidea ao-literatura degu: ipuiak, teatroa, poesigintza. Emen nabarmentzen zaizkigu gure pentsaera, gure sikologia, gure estetika. Gure erri-nortasunaren doirik bereizienak.

Bertsolaritza ar dezagun. Onak antropologiari buruz ezezik, gaurko poesiararen egin-moldeari buruz ere erakuspen bereizia du.

Batetik, bizirik dago oraindik gure artean eredu bikain ori. Or ditugu dozena ta erdi bertsolari ondo osotuak. Eta auestatik lau, belanaldi bateko bertsolariak iritxi ditezten goieneko mailakoak. Gazteagoak ere leitsu dabilte beren txapeldunak lortu naiean.

Bestalde, gaurko teknikaren eskakizunetara zerbait sartu dira gure bertsolariak. Itzal aundiko presentzia dute naiz aretoetan, naiz irradian, naiz elizan. Gaiinditu zituzten garai bateko feri ta ostatu giroak. Eta artu dituzte jaialdiak egiteko era berriak. Entzuleen agiriko iritzia kontuan izaten da gaiak ematean; ta jardunaldiak zorrotzak, laburrak eta era askotakoak egin oi dira, gaurko giza-giroak eskatzen duan eran.

Errian beti apio ona du kulturak. Ta literatura idatzian datozen bide-galtze batzuk ao-literaturak zuzentzen ditu askotan. Berdin bertsolaritzak poesi-mailan ere: bereak ditu alako giza-neurria, jatorrasuna, legedi zentzuduna, izkuntza bizia, errealeismo aukerakoa ta abar.

Azkenik, gainera oso berea du bertsolaritzak, gizarte-giro osainsua. Askorentzat egiten dan poesi umilla. Erri artean bizi diranen intuizio sakona. Ideologiak mugatua, bai; baiñan giza-jakinduriaren egun-argi antziñakoa.

Utikan amerikanoook

Mundu honetako aberats, jaun-
to eta indardun zeratenok, Viet-
nam aldean larri zabilatzela en-
tzun dut. Behin eta berriro, ipar
aldeko vietnamdarrek burukari ekin
diote, gogor ekin ere; hego al-
dera hurbilduz, gero bereak eta bi
eginak omen dituzte. Zuek, bildu-
rrak eraginda, atzera egin ote du-
zen esumoa ere zabaltu da gure
artean.

Vietnam herriskak, Robert L.
Heilbroner idazleak dionez, bere
jokabide iraultzaileak, atsedean ue-
rik ez dizue uzten. Gerla luzaro-
rako doa, eta zuek, amerikanook,
aspertzen hasita zeratelakoan gau-
de. Zer egin?

Gerra bidetik abiatu zinatean,
Asia aldeko iraultza giroa desegin
erazteko asmoaz, noski, lurralde
horrek mundu bizitzan eta etorki-
zunari begira garrantzi handikoa
zela oharturik. Ez zenuten bat ba-
tean zuen gustoko jende eta go-
bernurik ezartzerik lortu, asiarrek
beste biderik aukeratu zuten non-
bait. Gerla sortu zen sortu, eta
indarkeriak ez ditu gauzak behar
bezala konpondu.

Geroztik, vietnamdarrek egurka-
darik jasan dute. Izan ere zuen
burruka ez da jauntxo batzuen aur-
ka zuzendutakoa, herriaren kontra
bete-betean baizik. Horregatik, Viet-
nam herria zuen aurka dago, ipar
aldekoa bete-betean eta zuzenean,
eta hego aldekoak adiskide ahal
dituzue? Hego aldean ere jauntxo
zapaltzaileak zuen kideko eta la-
gun direlarik, herriak ez ahal zai-
tuzte etsaitzat jotzen? Zuen burru-
ka zelakoa da, herriaren aldekoa ez
bada? Zuen akolito izan ditezken

jauntxo batzuen agintea lortzeko?

Badira zuen artean hildakoak,
egun batean etxetik irten eta orain
behin ere itzuliko ez direnak. Zau-
rituak, berriz, dakidanez, konta
ezin ahala. Zuen agintariak ere,
gerla dela eta patxada galdu dueja
dirudi. Eguraldia aldatu zai egon
da, hegazkinez baliaturik herria in-
darkeriaz zapaltzeko. Baina, lehe-
nago aipatu dedan idazlearen esa-
na googan hartuko duzue noski:
«Aberkide iraultzaileen indarra za-
paltzea oso zaila da». Vietnamgo
gerlaz mintzatuz esaten digu bere
«Entre capitalismo y socialismo»
liburuan, 63 garren orrialdean. Hots,
idazle horren iritziz Vietnam ez
duzue nolanhi zapaltzerik izango.

Nik gai honetaz zerbait gehiago
esan ahal dezaket? Zuek, herritar
baketiar zeratenok gerlaz leporaino
zaudetela badakit. Horregatik, agin-
tariek, kapitalistek, inperialistek
eman ez duten pausoa zuen esku-
tan dago. Arren, ez gehiago bon-
barik, ez gehiago indarkeriarik.

Vietnamgo arazoa, ordea, zelan
konpondu?

Dirudienez, ez da hain erraza.
Parisen, bilera zaratsuek ez dute
ondoren onik ekarri. Bakearen uso-
rik ez da Paris eta Vietnamera iri-
txi. Noiz arte?

Nere ezjakinean, gauza bat argi
ikusten dut: zuek amerikanook,
etxe barruko gorabeherak zuek
konpontzen ahalagintzen zerate, ez
duzue zuen etxe barruan nehoren

Nola neur daiteke segurki gi-
zarte-mota baten arraketa edo lur-
jotzea? Zein gizarte-kerak da helbu-
ru bilagarria, eta zein berriz gal-
bide baztergarria?

Arazoa ideien mailan aztertuz
gero, denek haintzakotzat hartuko
luketen irizpide bakunik ez dago-
ela gauza nabarmena da. Budista
bati, esate baterako, kaltegarri zaiz-
kio teknika bera eta teknikatasa-
nari datzekon lilurak: munduko
izakiei itsatsiago —dio berak— eta
ezpidean galduago, eta nirvana-ra-
ko helburu bakarretik urrunago.
Materialista bati, alderantziz, nir-
vana-ren ipuin zoro horietatik gi-
zona urrunago, teknika-mailan he-
rri bat aurrerago, eta bertago ere
izango dira, edo izan daitezke be-
deren, gizarte bidezkoa eta gizon
zoriontsua.

Eztabaida bera gurek gizarte
baten egokitasunaren ikurak edo
seinaleak hautatzekotan. Batek ai-
xia, erosotasuna, konforra, hartu-
ko luke gidaritzat; eta USA edo
Suiza «aurreratuago» daudela esan-
go luke Portugal edo Grezia baino.
Baina beste batek, zinezko kristau
batek, eman dezagun, aurrerago
aurkituko lituzke («aurrerago» he-
men Jesukristogandik bertago ira-
kurri behar da) katakunbetako kris-
tau-multzo zapalduak, gaurko Euro-

sudur arrotzik ikusi nahi. Vietnam
ere beste herri bat duzue, herri
bezala, bere nortasunari dagokio-
nez, arlo denetan bere etorkizuna-
ren bidea aukeratzeko eskubide
osoa behar duen herria. Horrega-
tik Amerika amerikarrentzat denez
gero, bedi Vietnam vietnamdarren-
tzat. Ez da lojika zaila eta ulergai-
tza.

Horregatik, amerikanook, lehen-
bailehen har zazue bueltako bile-
tea, oraindik garalz zaudete eta.
Vietnamgoak alde batera utzirik
has zaitezke etxe barruko ara-
zoezin, zer konpondu premiarik
izango duzue eta.

Mikel Ugalde

zeruko
ARGIA

Zuzenadaria:

**MIREN JONE AZURZA
ARISTEGIETA**

Nafarroa-Kantauri eta Aragoi-
ko Kaputxinoak argitaratua
(Kale Nagusia, 50-1.º Burlada-
Pamplona).
Donostia: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIDE SARIA:

Barruan	300 pezeta
Korreo batasune- tako errietan	350 pezeta
Atzerrietako bes- te errietan	370 pezeta
Aidez	Aurrez gai- detu
Salmetan (ale bakoitza)	7 pezeta

Berriro diot ez noa auzitegiko

IRAOLA

ERROA

Gogoeta Iturri

pako burges-talde indartsu dotoreak
baino. Europa aurreratu egin dela
azken urteotan esango du mate-
rialista batek; baina izpiirtu-zale
batek zalantzan jarriko du hori,
edoarras ukatuko beharbada.

Badirudi, horretara, zail dela
neurkin bakar bat hautatzen.

Bat balegokeala iruditzen zait
halere; eta bestetan gogorazia dut,
nik uste: nor bere buruaz beste
egintzaren neurketak eman deza-
keana, suizidio-kopuruaren bidez
ikas daitekeana. Bere burua hil-
tzen duenak, benetan gaitzesten
du bere gizartea, eta bizitzeari
ekiteko arrazoinik ageri ez zaiola
zinez erakusten. Gizarte batetako
lagun guztiek halako batez beren
burua hilko balute (eta hau zen-
bait lekutan gertatua da, etnologi-
lariek azaldu dutenez) gizarte-mota
hori bertakoei bederen bizi-ezina
zitzaiela agertuko litzake nabar-
men. Gizon batek bere buruaz be-
ste egitea baino arbuio sakonago-
rik ez bait dago.

Urte askotan barrena Suezia
izan da, suizidio-kopuru kontu ho-
rretan, munduko txapelduna; eta
gertakari honek bai filosofoei, bai
horren filosofo ez garen askori ere,
mila gogoeta eragin digu. Zerga-
tik Suezia oparoa txapeldun? Do-
minique Birmann-ek berriki azal-
tzen zuenez, hain zuzen, teknika-
aurrerapenak gorago eta hedatu-

ago, eta herriaren ametsak ere
ausartago eta handigurakoago egin
dira. Volkswagen-aren amets zaha-
rrari, horrela, Volvo-144 eta Audi-
-100-aren ametsa nagusitu omen
zaio; eta bakantzetan Mallorca-ra
joan-nahiari, Ceylan, Kenya eta
Gambia-ra joan-nahia. Etxe-erakie-
rari buruz, era berean, guztiz kon-
ofr handirik ez lukean etxe berria
ez omen litzake inolaz ere Sue-
zia salduko. Hots, gaurko Suezia
horretan, urtero 22 suizidio gerta-
tzen dira (100.000 biztanletako, ja-
kina); alegia, munduan kopururik
gorenetakoa bat.

Hots, haxe izan da askoren
txaskoa: ez dela jadanik Suezia
sail hits horretan txapelduna, Hun-
gria baizik. Budapest-eko Estadis-
tika-Bulego ofizialak berak aitortu
duenez, 1971-an 35 suizidio gerta-
tu dira Hungarian (100.000 biztan-
le); alegia, 3.000 denera erresuma
osoan. Eta zifrak gora omen doaz
bildurtzeko moduan.

Datook eman dituen «Kostars»
aldizkariak («Le Monde»-k iturri-
tzat erabiliak) gertakaria azal de-
zaketen arrazoin batzuk eman di-
tu. Baina hauek usteak dira, ez
litzazkieke denei laket izango ene
ustez; eta ez ditut hemen aipa-
tuko. Nahiago dut irakurlea berak,
zifra eta dato gorri horien arabe-
ra, bere buruz, nik bezala, gogo-
eta apur bat egitea.

LARRESORO

Gogozko erio gozoa

Egunerokoak diotenez auzi bat
izan da Frantzian oraindik orain:
infolaz ere sendatzerik ez zegoen
bere emaztearen eriotza «aurrera-
tu» zuen senarraren auzia. Zoritxa-
rrez ez da ori egin duen lehenen-
goa. Egunetik egunera ugaltzen ari
dira onelako gertaerak.

Itz gutxitan eta lehor emanda-
ko berria zan. Alde zuen lege-
gizonak, eriotza gozatu besterik
ez ziola egin bere emazteari fro-
gatu nahi izan zuen. Auzi-mahai-
koek erugabatzat artu zuten bere emaz-
tea «erail» zuen senarra. Auzite-
gira ikusmira joandako jendeek
txaloka erantzun zioten epailleen
erabakiari.

Ez noa ez inor eta ez ezer epai-
tzera, ez bai ditut gertaeraren ze-
haztasunak ezagutzen. Ez dut uste
ikusmira joan zan jendeak ere
ezer aundirik esango duenik. An-
terki bat ikustera bezala joan ohi
dira auzitegietara zer gertatzen dan
jakiteko. Ordaindu beharrik gabe
eta patxadan eserita ikusten dan
festa da gainera.

Lege-gizonak, berriz, bere egite-
koa bete zuen. Berak aldeztan eta
babesten duen gizona erugabea
dela azaldu behar du. Eta orta-
rako biderik egokiena artu.

Bestalde sendatzerik ez daukan
maitea zertaratu ditekian inork
ez daki. Oker aundiagoak gerta
dakizkioke. Ez noa ez onartu eta
ez gaitzestera.

Baia onetxek ikaratzen nau:
eutanasia edo nahitako erio gozoa
legeetan onartu ez bada ere, jen-
dearen ohituretan onartua dagoela.
Orregatik txalo jotzen dio «il-beha-
rra» etorri zaiola gaixoa «garbitze-
ari». Onela erail badu ere, edo
eriotza aurreratu badio ere, ez da-
go auzigairik, eriotza ori goxatu
diola frogatzen badu.

Berriro diot ez noa auzitegiko

ERROA

ERROA

erabakia eztabaldatzera, ez bait dut
gertaera behar bezala ezagutzen.

Baia txunditurik uzten nau jen-
dearen jokabideak. Gero eta onar-
tuagoa dauka. Baia ikus dezagun:
noiztik gaude ziur ez dela senda-
tuko? Nork jakin dezake? Gero eta
mirari aundiagoak egiten dituzte
gaur sendagalek. Gaur ain beldur-
garria dan minbizia bera ere bi-
har erraz senda ditek. Nork era-
baki dezake gaixo batek ez dau-
kala sendatzerik?

Eta jakina danok daukagu lehen-
txeago edo geroxeago il beharra.
Zein dago batere gaitzik gabe. Nork
dauka gaitz guztiak sendatzekoak?
Zer tarte dago sendatuko dan gai-
zetik sendatuko ez danera? Txi-
kia, noski.

Esango al diegu elbarri eta inu-
xente guztiei beraien itzailleei txalo
jotzeko prest den jenderik ba-
dela? Badirudi Hitler-ek gerra ira-
bazi duela.

Eta ez dut bere onetarik ate-
ratzen auzia. Ez dago erdibiderik.
Edo biziaren alde jartzen gera zo-
rrotz eta tinko, bizi ori gordetzeko
eta luzatzeko egin beharrezko
guziak eginaz edo bestela ez dugu
jakingo non mugarria sar, noiz erio-
tza aurreratu, erioa goxatzeko eta
gaixoa une batetik bestera badi-
joalaren aitzakiz.

Edo badator gaixoa, beldurrak
aidean jarriko dan eguna, senda-
gillea edo etxekoren bat ondora-
tzen zaiola bezain azkar. Edo gai-
xoak berak, artu behar duena artu-
z, bere buruari erio gozo ori
opa dezaiokean eguna...

«Giza-iltzaillea» txalotu zuten oiek
ez ote zuten beren eriotz-epaila
txalotu?

IRAOLA

ERROA

ERROA

ZENBAT ga RA 72

BERRIAK

● Apirilaren 4ean, Donostian zen Euskaltzaindia bilera bakan batetan, Bertan ziren, Villasante, Haristxelhar, San Martin, Satrustegi, Arrue, Lojendio, Irigoyen, Iratzeder, Mitxelena eta Irigaray euskaltzain osoak, baita Lizundia, Intxausti eta Kintana eta beste laguntzale batzuk ere. Horrez gainera, ez zuten etortzerik ahal izan baina beren iritziak bidali zituzten, Erkiaga, Dassanze, Larzabal, Eppherre, Lafitte eta Lafon euskaltzain osoak.

Dakigunez, bilera honetako arazoak bi ziren. Bata, Euskaltzaindiaren beraren araudi berritzea. Bestea, hain aipatua dugun aditzaren batasuna.

Lehen, guztiz onartua izan zen, eta Euskera aldizkariaren hurren alean zehatz mehatz jakineraziko da hiru hizkuntzatzen (zenbaitetik laugarrena ere beharko du). Bigarrenak, aldiz, hau da, aditzak, zeregina apurtu bat gehiago sortzen dihardu. Mitxelena zen zuzendari-tzaren pean, Lafitte, Altuna, Berriatua, Eppherre, Kintana, Akesolo, Larresoro, Intxausti, Oregi, Etzaide, Irarraz, Omaetxeberria, Aresti, Baztarrika, Inza eta Lafon euskaltzainek osatzen dute aditzaz ari den batzordea. Udarako zertxobait eskainiko omen digute. Ia ba, mutilak!

● Hilaren 5ean, Elgoibarren, Euskaltzaindiko idazkari den Juan San Martin jauna "Euskal Literatura erromantiko garaietatik" gai az mintzatu zen. Hilaren 11an, berriaz, Iñaki Linazasorok "Euskal Umoreaz" hitzegin zuen. Honako hitzaldi bi hauk "Ongarri" Elkar-teak eratuak eta gaztelaniaz izan ziren.

● "Principe de Viana" delako antolamenduaren arduraren pean, antzerki saio bi eratu dira Nafarroako bi herritan. Apirilaren 8an. Beran, eta bihamarunean Lesakan. Bietan, Lazkanoko "Oargi" antzerki taldeak Apaiz langille eta gizon delakoa aurkeztu zuen.

● Egun berean, hau da, hilaren 9an, jaialdi bat Donostian. Alde batetik, "Oskarbi" taldea, "Er-lak" bikotea eta Patxi Maritzalar kantaria. Bestetik, Lopetegi eta Azpillaga bertsolariak. Honako jaialdi jau "Donosti-Berri" elkar-teak eratuak izan da, Amara hau-zoan zabalduko den ikastolaren alde.

● Asmo onak datozkigu Ondar-rabia eta Irundik ere. Bi hiri hauen artean goi mailako ikas-tola bat eraiki nahi omen da. Lau urtetatik hamabost urte bitarteko ikasleak bilduko omen ditu, Ikas-taroak euskaraz eta gaztelaniaz izanen dira. Presupuestoa hogeita lau miloi peseta hainakoa bide da, eta Gipuzkoako Diputazio eta Espainiako Heziketa eta Zientzia Mi-nisteritza delakoaren laguntza lor-tu nahi bide da.

● Barakaldoko Udalak Larrea irudigileak buruturiko iruditaz bat erostea erabaki du. Harako irudia, burdinez egina eta hamabi tone-lada hainako astuna, Barakaldon bertan eratu zen erakusketan aur-keztu zuen Larrea. Orain, Bara-kaldotik irten ez dadiela nahi omen du Udalak eta, bere orde, 700.000 pta. ordainduko omen zaio egi-leari.

● Bestalde, Eduardo Txillida iru-

digileak irabazi egin du Bartzelo-nako Kritikariaren Elkar-teak ur-tero eman ohi duen saria. Sari hau, urtearen barrena Bartzelo-nan eratzen diren erakusketen arteko artista onenari eskaini ohi zaio. Aurreko hiru urtetan, Miro, Picasso eta Tapies artistak izan ziren sarituak. Hiru izen hauek, gure donostiarraren maisutasuna eta balioa nahiko garbi adierazten dute.

● Hilaren 22an Irunen, bertako "Irun'go Atseginia" delakoa elkar-tearen 50 urte-hurrena dela eta, Inudeak eta Artzainak izeneko jaialdia prestatzeko da.

Nonbait, dirudienez, garai batean egundainoko izurrite gaiztoaren bat hedatu bide zen Euskal Herrian zehar, eta nor bere herriko alkatearen aginduz, artzainak her-ritara jaitsi ziren haur guztiak txertatzeko asmotan, inudeak la-gun zituztela.

Txertatze egun hura oroiarazi nahi du aspaldidanik irundarrek eratu ohi duten jaialdi honek. Bil-du da herria, sendagilea eta bere laguntzaileak, baita alkatea, alka-tesa, Mikeleteak eta apaiza ere, zain daude noiz artzainak etorri. Halakoren batetan, hara non en-zutzen den txistu hotsa. Badatoz! Badatoz bai, kalez kale, saltoka, artzainak. Badatoz inudeak, bada-kazkite haurrak.

Prest dago sendagilea, prest dau-de laguntzaileak, zorrotzu dituzte xiringak. Urreteratu dira inudeak, banan banan, nor bere haurraren-kin. Erantzi diete erantzi beha-rrezkoa, eta... desanga!! Ez da ne-garrik, ez da marrurik, ez da zo-tinik, haurrak kopina bait dira. Baina txistu hotsak gero eta zo-liago jarraitzen du, eta agur egi-te aldera, zortzikoa dantzan egiten dute artzainak eta inudeak, herri-ko agintarien aurrean.

Sasoi batetan, saio honen zu-zendai Irunen bertan bizi den Es-koriatzako Aranburuzabala "Tran-ki!" zen Ez dugu geroztik bere berri-rik jakin ahal izan. Bizi ahal haiz "Trankil"?

AIPAMENAK

● Bulego edo dendaren batetan lanik egiten baduzu, irakurle, edo-ta, gutienik guraso, arduradun edo nolabaiteko aurpegi-emalle ba-zara, jakin diezakezu ber den SA-LUDA bat. Eta ez badakizu, har itzazu ene zorion sutsuenak gaur eguneko izurrite horretatik atera zarelako. Eta txarrenean ere, ez zaitez horregatik samurtu, bi hitz laburretan nik esanen bait dizut.

Saluda delakoa, irakurle, inge-les eratako letra moldez eginiko paper pusketak bat duzu, non zuk ezagutzen ez duzun tituludun gi-zaseme batek, zuri gehienetan bost axola zaizun arazo batetarako di-ru laguntza eskatzen dizu.

Saluda bat da, behar bada, sa-mara egiteko asmatur den erarik finena. Egileak gorantziak eta es-kuminak bidaltzen dizkizu, bere begiramen hori diruz ordainduko diozulakoan. Badirudi, eskaleak mesede egiten dizula dirua ema-teko aukera eskaintzen dizularik.

Saludak erdaraz idatzi ohi dira. Euskaraz ez beste edozein hizkun-tzatzen, alegia. Nik behintzat ez dut sekula santan euskarazkorik ikusi. Ikastola batetakoak ere gaz-telaniaz ikusiak gara. Betidanik entzun izan dugu (kontsumo gi-zarte honetaz kontzientzia hartu genduenetik, behinik behin) beze-roak noiz nahi arrazoi duela (na-hiz eta mostradore atzean lan egi-ten dugunok ondotoxo jakin horre-lakorik gezur dela). Dena den, sa-luda edo beste era batetako es-kabideren bat eskuratzen dudan bakoitzean, euskaldunok batere emanen ez bagendu zer gertatuko ote lizatekeen pentsatu ohi dut. Izan ere, karta guztiez baliatzen ote gara euskaldunok?

● Eta diru laguntza eta ikas-tolak aipatu dugunez gero, barka bezait irakurleak honako anedok-tatxo hau, duela hamarren bat ur-te edo, gertatua.

Eibarko foballa cluba, diru pre-mian zegoela eta (ez dakit mailaz

igotzeko ala tribuna berria egite-ko... dena den...), joan zitzaizkion gizon "arduratsu" bi lantegi bate-tako zuzendari bati:

—Ba... badakik... bigarren dibi-siñora igotzeko... futbolista onak jiratzeko... guztion laguntza behar juagu... eta gainera...

—Eta besteok zenbat emoten juek ba...?

—Ba... badakik, danok be, emon ezin juek bardin emon... bakotzak ba...

—Tira... gitxi gora behera?

—Ba... badakik... behar bada... hik daukan kategoriaz... ba... badakik... eztoz bardin zeinek emon be...

—Zenbat?

—Ba... BOST MILA PESETA edo...

—BOST MILA?... baina zuek badakizue zenbat dan...? Bueno, egiza esan, ondo pentsatu ezke-riok... bai, emongo detsuedaz. Bai-na, ahaztu aurretik, beste gauza bat jaukat zuentzat.

—Guretat...? kontxo! Zer dok ba?

—Begira, ointxe Ikastola bat za-baldu gurarik jiharduagu. Diru-aren faltan gagoz. Eta behar bada... zuek... badakizue... zer iri-zen jatzue bi mila eta bostehun bakotzak?

—Guk?... Hi, baina, geuk zer jaukagu hor zer ikusi...? Gure se-meak hasita dagoz barren.

—Ene! Eta zuek zer pentsatzen dozue, nere semeak "internaziona-lak" dirala ala?

● Bergaran, Oxirondoko San Pedro deritzan Parrokian, honako haur hauk izan dira bataiatu be-rriak: "Jone", "Unai", "Markel", "Iratxe", "Mikel", "Miren", "Leire", "Gotzon", "Aitor" (2), "Aitor", "Onintza", "Alaine" eta "Josu".

Aipaturiko zenbait izenek ez du, behar bada, jasaten dugun lege-aren pean juzgadutan ontzat har-tzerik, baina giroa, behintzat, ez du inor juezek uka ahal izanen.

● Arrakasta ona izan bide du Irigaray jaunaren azken liburua (Noticias y Viejos Textos de la Lingua Navarrorum) Zuberoan, li-buru honetan Zuberoako zenbait berri aipatzen bait da. Hona he-men zer irakurtzen diogun bertako albistari bati: "Arren euskarari etxeki diren guziet badie zer ikas eta zere hunki libürü hortan. Es-plikazioniak espainulez dira, bena orai-ko gaztetan nurk eziü, güti edo aski, espainula murmuzika-tzen?"

Poztutzen gara, poztu, oso poztu ere, gure "ziberotarrek", oraingo gazteek batez ere, euskara eta fran-tsesera ezezik, espainera apur bat ere badakitelako. Jakiteak ez omen du tokirik alferrik galtzen. Hala ere, hau izanen ahal da gure "so-luzionia", hego aldekoek frantse-seraz ikasi eta iparrekoek espai-neraz, alegia? Aski "danxerosoa" deritzagu irtenbide horri. Zer egin behar ote dugu ba geure euskara "xarmagarriaz"?

● Zein artikulu politik eskaini ohi dizkigula gure adiskide Mikel Ugaldet. Argiak, errazak, irakurle xeheak ulertzeko hainakoa. Lehe-nagoko batetan, noberekerietan ala gizarteari begira ari ote ga-ren galdetzen zigun. Gure euskal gizartearen alderdi bi salatzen ziz-kigun garbi asko:

"Zenbait, hor dabilkigu, sozial problema dela merio, langintza go-gorreen murgilduak. Hauentzat, pertsona produzio erlaziotan men-peratu eta zapalduakoa baino ez duzu. Ez dago, langintzaz kanpo, beste eratako zapalkuntzarik".

Bestalde, "Hizkuntza eta kulta-ura soilarekin kontentatzen den jendea ere badago gure artean... Produzio sistema, egiturak, lan-tegi antolaketak t.a. sozial gauzak direnez gero, bestek konpon ditzatela".

Zer pentsatu eskaintzen digu bai Mikelek, honetan bait dugu oina-rriturik geure arteko amaika auzi.

● Nondik eta... Txinatik jaso dugu irakurle baten gutuna. Tira... Txinatik edo... Formosatik behin-tzat, azken politikazko mugimen-duen arabera, ez bait dakigu non

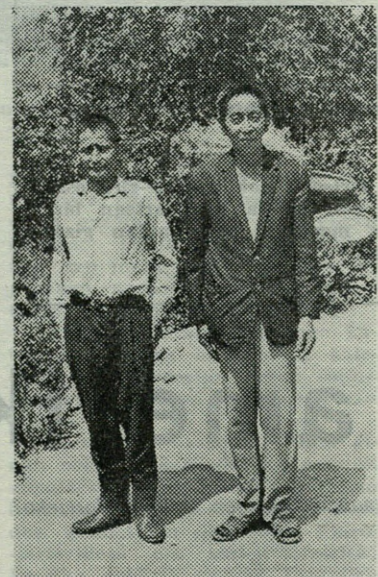
hasten den eta non amaitu gure Txina sonatua. Chiang-Kai-Chek edo Mao-ri galdetu behar, agian. Dena den, Taiwan-dik idazten di-gu Etzeberria'tar P. iesulagunak. Nonbait, gure "txorakeriak" uste baino urrutiagotan iakurtzen dira.

開
西
天
主
堂

CATHOLIC CHURCH,
KUANHSI, HSINCHU HSIEH,
TAIWAN (FORMOSA)
REPUBLIC OF CHINA

臺灣
新竹
縣

Sortaldeko irakurle honek "eus-ker a tximen antzekoa" sumatzen omen du Z. ARGIA eta beste zen-baitetan, eta honako eskari hau zuzentzen digu, hitzez hitz: "Zuk Amatiño, irakurle asko dituzu, eta euskaldunok egiten ditugun utsak zuzenduz lan ederra egin zenozake. Betarik ez ote? Euskal-izkuntza gaiak zure atalean maizago erabili ote zenitzake? Ala Z.'ko Argia'ren zuzendariaren agindu berexiak di-tuzu?"

Tayel-darrak, Formosako lehen biztanleak.

Lehenik argi diezagun (ez noski, A. Etzeberriak esandakoaren ga-tik bakarrik...), sail honi ekin ge-nionetik, azken sei hilabete hon-tan, ez dugula inoiz zuzendaritza-rengandik inolazko agindurik ja-so, ez mintzoeraz, ez idazkeraz, ez eta mamiaz ere. Eta agindu ez, ezezik, ez digula inoiz nolabaiteko "zertxobait" ere esan, honako sail honetaz baliatzeke asmotan, edo gutienik, guk "uler" eta hartaz idaz-genezan. Aitzitik, halakotan ihar-dun izan dugun bakoitzean zen-baitetik sinetsi ez badigu ere, uste baino irekitasun gehiago ikus ahal izan dugu Okendo kaleko zuzen-daritzarengan. Bestalde, geure ha-rremanak aski xebebrek ditugu, ZENBAT GARA sailaz baino, beste edozertaz. Ziritsu samarrak edo, nork elkarri handiagoak esanez.

Baina Etzeberriatarraren galde-rari jarraituz, hizkuntza gaiak sa-rriago erabil ote genitzake sail honetan? Bai, horixe bai! Eta eus-kaldunok egiten ditugun hutsak zuzentzen lan ederra egin gene-zakeela? Baita ere... horretarako ahalmenik, jakintzarik eta gaita-sunik bagendu noski.

Haatik, barka bezaigu Txinako irakurle kezkatik horrek, eta era berean honen goi mailan gaituen irakurle orok, beren lilura guztiak bat batetan izorratzen baditugu, baina Amatiño kaskajoak nahiko zeregind du bere hutsak zuzentzen ere. Gu inorenak, astez aste, zu-zentzen hasi? Ene amatxo maite! Lehen gaude kakan sarturik eta...

Bestalde, euskara hizkuntza be-zala aldizkaritan barrena azter-tzea ez dago egun modatan. Badi-rudi, askoz ere onuragarriagoa de-la euskara jator eta ulerterraz ba-tez edozertaz idaztea, gramatika legeak bata besteren ondoren jar-tzea baino. Bide honetan sailatzen gara gu. Ez dakigu nahi bezain egoki.

Orain ate, euskara "moldatu sa-mar" batez nahi izan dugu baliat-u. Bataz beste, irizpide eta zen-

tzu berdintsu batzuen arabera. Be-har bada, hiztegiari beste edozein arlori baino axola gehiago ezarri-z. Honetaz, Batasuneako Hiztegia (Euskera Batasuna. Irakur Sail) apurtu dugu eskuartean. Eta inoiz hartako eraren bat edo beste ez badugu jarri ere, ez da izan gure "maisutasuna" gaineratu nahi izat-earen gatik, gure ezjakintasun-nean, "bestelakorik" ezin egon zi-tekeen ustetan baino. Zalantzarik ez, egia dela poetak dioena: "Ibil-kari, ez dago biderik; ibiliz egiten da bidea".

Aurrerantzean, abiatu garen bi-de honen barrena, hiztegia aha-z-tutzeke, deklinabideaz, aditzaz eta joskeraz nahi genduke saiatu. Eta geure urratsetan, Larresororen "Sustrai Bila" (Irakur Sail) apur-ka apurka aztertzeke asmoa dugu. Gureak egiten bait ditugu Larre-sororen hitzak: Euskeraren bata-sunerako bidean barrena abiatu-rik, gure euskalkiak funtsean bat egiten dituen agerrarazi beharra dago; eta, era berean, euskalki guztiok erderatik berezten dituen.

Zer esanik ez dago, gaurko, ira-kuleren batek honetaz ezer esa-tekorik balu, mesedez ez dadila isilik gera. Orainez gero, uste dut, benetan, elkar ezagutzen dugula. Ia ba!

LIBURUAK

● Mahai gainean dugu Buenos Aires-ko "EKIN Euzkal Argitalda-riak" eskaini digun azken alea, hau da, Gure Urretxindorra. En-beita'tar Kepa'ren bertso-lanak osorik. Aurkezpena, gaztelaniaz, A. de Lizarrari zor dio, eta hit-zaurrea eta bertso bilduma, ber-ritz, Aita Onaindiari. Horrez gai-nera, hogeita hamar doinuren pen-tagramak ere baditu liburuaren azkenean, "Urretxindorra" zenak bertsozintzan erabiltzen zituenak.

Honako liburu hau, amerikar eta Ameriketara bizi diren euskaldun eta euskaltzaleen diru laguntzaz argitaratua da. Hala ere, oso ga-resti iritxi zaigu Euskal Herrira, berrehun eta piku orrialde dituen liburuxka batez, garesti bait da 450,— pta. ordaindu beharra.

Enbeitatarrak mutilak ditugu, mutilak geo euskalgintzan. Belau-nez belauan, euskal arloari ekinez, garaian garaiko erara, beti zintzo Euskal Herriaren onerako. Hone-la, Kepa ere bere garaiko semea zenez gero, garai hartako mugl-menduen jokaerak eta kezak zo-ragarri ikus ditzakegu bere ber-tsoetan, eta era berean, ezin bes-tean, primeran irizten diogu bere garai hari zor zion idazkeraz ba-liatzeari, edo, hobeto esan, r eta l gangordunez bere liburu hau argi-tara emateari.

Halaber, "Urretxindorra" bere sa-soiko frutua izanagatik, ez dio ha-ren semea den Balendinek bere sasoiari uko egin, aitzitik, nahiko adierazgarri dira oraintsuan Argi-tara eman dituen bertsoak ("Pri-ncipe de Viana". Otsaila-1972):

Arbola zaharrak emon ez baleu geroko kimu berririk gaurko gazteak etzun izango behar ainako fruturik. Bakoitzak bere sasoiari ekin, ez izan arrokeririk, gizona oso utsa dalako bestien laguntza barik.

Enbeitatarrak ikasgai ederra ema-ten ari dira. Gure ondorengoek Euskal iteraturaren Historian ba-rrena ikus ahal izanen dute. Au-rrez gure txaloak.

AMATIÑO

ERAMAN - EKARRI'raiko

AGENCIA

Transportes A L E

EUSKAL IRATSAJOAK

ERRI GUZTIARAKO

Urretxindorra: 421388 - 427798

Iparagutza, 8 - DONOSTIA

irugarren mundua

KONDAIRA TRISTE BAT

Erresuma Aberats eta Pobreetako Langillieriak

II. "Zein dago zapatuago, inglesa ala portugesa?"

Chileko Santiago uri nagusian UNCTAD edo CNUCED erakundea ari da egiten bere irugarren biltzar nagusia. ONUren babesean eraturik dagoen erakundea da. Bere elburua, munduko komertzioaren arretan eta azkundera arazoak zuzentzea da. Batez ere Irugarren Munduko erri behartsuei erabaki jator bat eman nahi lieke.

Erakunde hau 1961 urtean sortu zen, ONUko batzarrean egin zen botazio baten ondoren. «Che» Gebarak aldiaren egin zuen itzaldia gogoragarririk da. Onuko ormak ez ziren ohituak horrelako itzak entzuten. Dena dela, botazio hura bide zela sortu zen erakundea eta egin ahal izan zuen Genoban bere lahen biltzarra, 1964 urtean.

Erakunde honen barnean, gauzak zehatzago adieraztearren, estatu behartsuek bakarrik ez, baita estatu aberatsek ere parte artzen dute. Baina estatu behartsuek botoz indartsuagoak dira, arauetan honela erabakirik dagoelako.

Genoban egin zen lehen biltzarrean, ez zen gauza asko erabaki. Egia esan, biltzar kaskarra izan zen. Estatu aberatsen artean bi joera nabarmen agertu ziren: bat, Ipar Amerikarena eta beste Frantzia eta Belgikarena. Alaz ere Belgikak egin zuen proposamenak arrera bera izan zuen munduko estatu behartsuen artean. Irugarren mundutik zetozen produktuei ezarriko zitzaizkien mugak zerga, normalean baino txikiagoa izan zedilla eskatzen zuten, alegia, Belgatarrek. Zoritxarrez puntu honetaz ez zen erabakirik artu. Gauzak lehenean jarraitu zuten Eskari bat, estatu aberatseki eskari bat eginaz bukatu zen biltzarra: estatu aberatsek beren produzioaren %ko 1 eman zezatela, estatu behartsuentzat, alegia.

Funtsean, gauza bat bakarrik egin zen, estatu behartsuak elkartu eta «77» estatu behartsuen elkarte sortu, UNCTAD erakundearen barnean bertan indar gehiago izan zezaten. Aseran 77 estatu baldin baziren une honetan. 90etik gora dira ahoz eta lehengo izenaz jarraitu. «77»ko talde honek egin zuen bere lehen biltzura 1967 urtean Algeriako uri nagusian. Eskutiz gogor baten bidez adierazi zuten beren gogo zer zen. Baina zoritxarrez, estatu behartsuen artean ere eztabaidak sortu ziren. Denak berdin ez zutela pentsatzen garbi ikusi zen. Afrikako estatu frankofonoek postura berezia artu zuten. Estatu hauek izan ere pribilegio bereziak dituzte Europarekin dituzten arretan. Beren gogoaz beraz, pribilegio horiei eltzeta zen. Denak, estatu behartsu guztiak, egoera berdinean jartzen baziren, denak zerga berdinak pagatuz, alegia, ez zutela lehengo erretasunik gauzak saltzeko beldur ziren. Elkartasun arazoa, beraz berehala sortu zen. Zer da lehenago, estatu behartsuen arteko elkartasuna ala estatu aberatsekin dituzten arretanak?

UNCTAD erakundearen bigarren biltzar nagusia New-Delhi, Indian izan zen, 1968 urtean. Biltzar hau oso latza izan zen. Estatu aberats eta behartsuen arteko eztabaida gogorra izan zen. Batez ere Ipar Amerikak bereari eldu nahi zion. Zazpi astetako eztabaida luzearen ondoren, alaz ere zerbitutara iritxi ziren. Estatu behartsuetako produktuentzat zerga bereziak eta denentzat berdinak izango zirela agindu zuten estatu aberatsek. Erabaki hau martxan jartzeko estatu aberatsek ordea urte bete epea eskatu zuten. Ez zen ordea erabakirik artu produzioaren %edo 1 laguntzari buruz. Jende guzia tristerik atera zen. Estatu behartsuek lehengo egoera tristearen jarraituko zuten.

Joan zen udazkenean, oraingo biltzar nagusian postura berdin batez jokatzearren bildu ziren berriro ere «77» taldeko estatu behartsuak. Limako urrian. Biltzura honi buruz nere iritzia eman nuen beste lantxo batean. Limako biltzura goitik behera dijoan erakunde baten biltzura izan zen. Urrearen arazoa edo diru arazoa kinka larri batetan arkitzen zen. une haretan. Egoera haretan estatu behartsuek ezin zezaketen ezer berezirik eska. Eskabide sendo batzuen ordez txepelkerietan gelditu ziren. Eta zoritxarrez, berriro ere Irugarren estatuaren artean batasun aundirik ez zegoa garbi gelditu zen.

Nik lantxo honetan itz bat eabilli dut Irugarren munduko «estaduek» eta ez Irugarren munduko «erriek». Honek nerretzat garrantzi aundia du. Irugarren munduko erriaren artean elkartasuna egin diteketa baina ez Irugarren munduko estatuaren artean ordea. Estaduko buruzagi, askoren interesak ez dira, ain zuzen, erriaren interesak. Buruzagi horien interesak munduko kapitalisten interesak loturik daude. Ez zale batere ajolarik erria. Horiak agintaritzan jarrai nahi dute. Agintaritzan jarraitzeko beste biderik ez dute interes edo indar kapitalistei lotzea baizik.

Egoera horrela delarik, elkarturik jokatu dutela pentsatzea, amets bat da. Eta oraingo biltzar nagusian ere berdin gertatuko da. Zoritxarrez epelkerian geldituko dira. Ez dute bat egingo. Hori beste lantxo batetan ikusiko dugu. Txinak ere zer postura artuko duen ikustea, interesgarria izango da.

J. ELUSTONDO

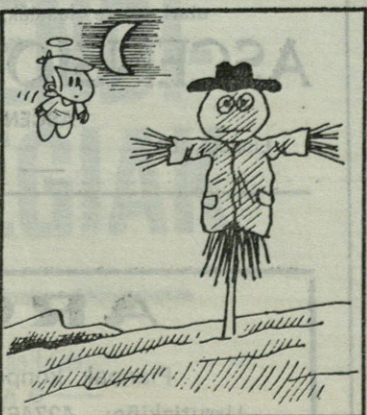
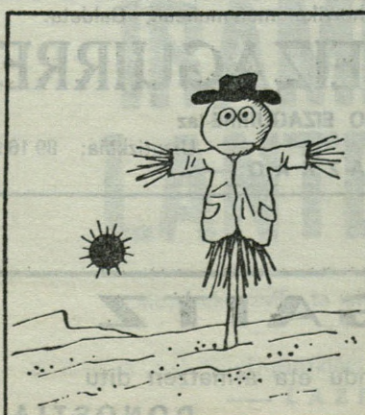
JOSE ZINKUNEGI'REN
OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

HERNANI, 4

DONOSTIA

FAGOR

edaria
epela dagola?
FAGOR 'ek
oztuko
du bereala

Erresuma aberatsetako langillieriak zapatu egiten omen du erresuma pobreetakoa.

etan, lanaren emankortasuna eta ekoizpena arras joriagoa da erresuma atzeratuen aldean. Kasu batzuk ba omen dira, langille batek, ekonomi aurreratu batean, orduko 40 balio duena egitea, beste ekonomi atzeratuen lan-ordu 1 baino ekartzen ez duelarik.

Horrela gertatzen da, emankortasun handiena duten erresumak direla gehienik esportatzen dutenak eta, bidenabar, nazioarteko komertzioetik etekin handiena bereganatzen dutenak. Ez ahal dira, bada, etekin eta irabazi horretaz erresuma aberatsetako langilleak baliatzen eta gizontzen? Ezetz, dio Bettelheim-ek. Hara zergatik.

Erresuma aurreratu-atzeratuen artean diferentzia izugarria dago lanaren produktibitatean (tokizen-baitetan 40/1, esan du). Lansarien artean ba ahal da hainbesteko alderik, erresuma aurreratu-atzeratuetan? Erresuma aberatsetako lansariak daude berrogei aldiz gorago, erresuma atzeratuetako lansarien aldean. 20 ezpa 30 aldiz gorago baino ez omen dira.

Beraz, kapitalismo aurreratuak gehiago zapatzen du langillieria, kapitalismo atzeratuak baino. Hau da, kapitalismo aurreratuaren plusbalioaren kopurua eta proportzioa bera ere handiagoa da, kapitalis-

mo atzeratuetan baino. Produzioari kentzen zaion plusbalioa edo "soberagoa" handiagoa da, beraz, G.B.-n Portugalen baino, baita proportzioan ere, hau da Erresuma-Produzioa eta Langillieraren Lansaria, guzira, Konparatuz.

Ondorioa, beraz, ez da, langillieria zapatuago dagoela Portugalen Bretaña Nagusian baino. Aitzitik ingles langilleak explotatuagoak daude portugesak baino.

Horra hor, beraz, nola erresuma aurreratuetak langilleak, sustraie-tatik beretatik, elkartuak arkitzen diren ekonomia kapitalista atzeratuetak langille pobreekin.

Hau da funtsean langillieraren egoera, izaera eta mugimendua. Eta aldarrikatu beharra dago ozenki egia hau. Izan ere, gaurregun, kontrazio eta arlo sakonen eta lehengo hau, munduan dabiltzan "nazioarteko borroka" isilarazi eta baztertu nahi dute.

—oOo—

Bettelheim-en azterkizuna eta pentsakera aurkeztea baizik ez dut nik egin artikulu honetan. Ez ahal da inor izango, guzia irakurtzeko, iritzi makurrean eroriko denik.

Urrengoan, bukatzeko, emango dut neure pentsakera propioa.

G. ANSOLA

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE - TXUKUNKETARAKOAK

URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkiñak:

Etxekoa 65 19 60

Lanolakoa 65 19 33

URRETXUA

Urrutizkiñak:

Lanolakoa 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7'gn

LAZKAO

MAKINADUN-ARROZTEGIA

Irizar'tar Ignazio

Tresnak eta etxegintza

Elosegi Kalea

Urrutizkiña: 89 11 79

— LAZKAO —

DORRAU BARRA

Ardoa askoka ta gutxika salgai

Ogi-artekoak, kapeak eta edariak

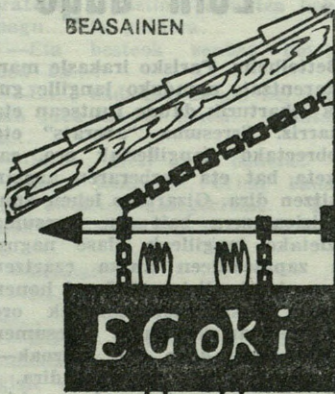
Elosegi, 10

Urrutizkiña: 89 14 04

— LAZKAO —

ARAGI ERREAK

BEASAINEN

ZURE ETXEAN

— Bisigu, legaza...
— Arkume, antxume eta abar...
— Txekor eta idi-txuletak.
S. Ignacio, 15
Urrutizkiña: 89 14 37
— BEASAIN —

MANUEL-ENEA BARRA

Ogi-artekoak — Edariak — Kapeak

Elosegi, 9

— LAZKAO —

Makinadun Lantegiak Larrrea

Urrutizkiña: 89 15 59

— LAZKAO —

Ongi jantzi nai duanak, gogoratu beti:

INTXAURRONGO-OIALAK

J. GARMENDIA

Urrutizkiña: 89 10 37

— LAZKAO —

GON-BER

LEHOR-GARBIKETA

Elosegi, 68

Urrutizkiña: 88 14 93

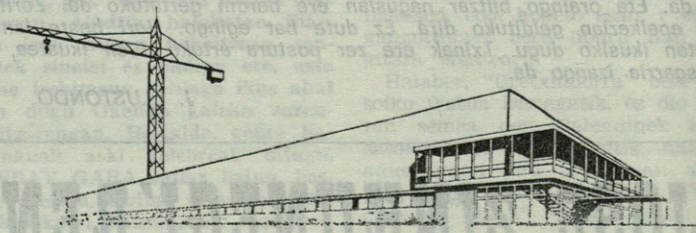
LAZKAO

Geltoki, 1

Urrutizkiña: 36 15 33

LASARTE

PINGON COMEVASA

Sempere

Urrutizkiña: 89 17 22-3-4

— LAZKAO —

Iñoiz etxe bizitza baten beharrea bazera, etxe aunitz alaiak,
atari aurre lasaiak, herriko muñ-muñean. Galdetu:

ASCENSIO EIZAGUIRRE-taz

ASCENSIO EIZAGUIRRE-taz

Elosegi, 82

Urrutizkiña: 89 16 94

— LAZKAO —

ARGAITZ

Pianoak konpondu eta afinatzen ditu

Urrutizkiña: 427467

DONOSTIA

Ikus eta txaxta zerorrek

BYASS 96

esaten duten

bezain ona da...

Gizon danak dio!

BYASS 96

Gezurrik gabea da

GONZALEZ BYASS

Gipuzkoako Ordezkarria: Lugariz Auzoa - Gurutze Taldea, 7

Urrut. 413994 - Apd. 1374 - DONOSTIA

HERRIKO FESTAK

Herriko festak inguratzen ari direla ta, begi honez ikusi dugu horretaz zertxobait idaztea. Ez genuke nahi sahio labur honetan programa huts batean geld, horretarako daude eskuko programak, ez eta azterketa sakonegi bat egin. Gure asmoa da azterketa labur eta objektibu bat egitea.

Azkeneko urte hauetan, herriko festak antolatzeke garaia irixtean, ikusi dugu, zoritxarrez, bai herri eta herriko agintarien artean, bai herriko elkarte barrenean, ez dela elkar-konponketa bereizi bat izan. Ez da gure asmoa herrudunak zeintzuk izan diren hemen azaltzea; uste dugu gai horretaz denok dugula zerikusi handia.

Azkeneko urte hauetatik honera garbiki ikusi da herriko festak osoki galtzen joan direla. Batik-bat agertu dire azkeneko festa hauetan ustegabeko gertakizun harrigarriak: adibidez, ezin dugu inolaz ere konpreni herriak txistulari talde jator bat izanda, kanpora beste batzuen bila joatea. Hau bezala esan dezakegu bertolari, aizkolari, harrijasotzaile eta pilota sahioketaz, eta abar. Ikusten dugu herriak bere dituen kirol edo joku jator bereziak galtzen ari zaizkigula. Herriko festak dire gure ustez, herriko folklore aberats hau galdu ez dedin berpitzten joateko haro berezia; baita ere herriari bere kultura jatorra azaltzeko aldi egokia.

Uste dugu haurtengo festetan urrats handi bat eman dutela bai kultura aldetik eta bai folklore aldetik.

Ez genuke nahi saio labur hau bukatu, festa honuratsu batzuek izan ditzagun, Lazkaotar jator guztioi opa gabe.

«Euskal Alfabetatze» ikasleak

HISTORIA ARRUNTA

Gustatu zait, haurrek, Ikastolako haurrek, beren gelako paretean alderik alde dadukaten plano; esan nahi dut, Lazkaoko herriaren plano alegia, bere hibai, etxe, Eliza, komentu eta lantegiak argiro seinalatzen dituztelarik. Bai egokia dela, txukun egi-na eta bat banaka herriaren partetik nagusienak estudiatuaz moldatua.

—oOo—

Gure herriaren historiari buruzko artikulotxo bat zirriborratzeko mandatu hartu dut eta nere baitan galdera hau sortu da: zein da, bereziki, gure herriaren historia?

—Guztiz aintzinatik izan zela Lazkaon jaun bat, ahaide nagusietakoa bera, «Lazkao» deitura zuena, eta izen hori gelditu ahal zaio azkenik?

—Napoleonen garaian gudu bat jokatu zela Senperen eta han da goela oroigarritzat monumendoren bat eraikirik?

—Edo monjen komentuan da goela ehortzirik Okendo almirantearen gorputza?

—Edo holako, mota holako etxe, adibidez: Arza-enea, Iribe, Iztueta, Maiz-enea, Arramendi, Lizargarate, Ansotegi, etab., etxalde famatuak zirela aspaldi batetan?

Bai, ez da dudarik, hau historia dela, baina historia soilki hau dela esatea, besterik litzake hala ere.

Jeneralean, gertaera handien historia dugu maite edo, berdin dena, handikiek egin duten historia.

Hoi eman da argitara, izan ere, bai izkribuetan eta baita monumetoeetan ere. Halatan beraz, Lazkaok ere badu gisa honetako historiari, hots, handikiek eginiko historia, berriaz baliaturik nobleziak idatzi duena.

Horretaz aparte, heri langilea eta apala izan da Lazkao mendeak zehar, artzantza edo laborantza, edo biak batera nahi bada, bizibidetzat ukan dituen herri xehea. Baina herriaren historiak ez da hitzegin, are gutxiago idatzi. Herriak bizitzako bidean barna, egun oro, egin eta bere arnasez mamitu duen historia duzute. Historia arrunta benetan, baina egiazkoa. Isila eta bizkora aldi berean. Sakona eta iraunkorra.

Handikien baita ibili den herriak, ordea, badu, halere, bere historia, nola Nafarroa amari atxikirik egon zenean, hala Gaztelara eraman zutenean. Bederen Gipuzkoak, itzuli-ka hauk eman baldin bazituen, Lazkaoko jaunak ez zuen parte gutiena arazo horretan, eta herri xehea ere, beheko herria alegia, behetik noski, baina bere historia egiten ari izan zen.

Inola ere lehengo pausoak aipatzen ari gera. Baina egun, herriar handikiak ezkutatu ziren, herriarentzat arrotz bihurturik eta oraino ondorioz asko baldin badu ere, herria bizi da, herriak jarraituko du bere historia egiten, lehen bezelaxe orain ere.

Baserri molde eta gizoko Lazkao hau, «langile» giroko herri bihurtu zaigu memento batetan. Duela hamabost-hogei urte oraino bi mi-

la bizilagun bazituen, lau mila bizilagun goitik da gaur egun.

Egun gertatzen dena, ez da bere altzotik urrunera johan diren handikien arazoa, kanpotik etorri den behe mailako jendearena baizik. Asko jantzi da Lazkao, egia, etxek eta jendez, baina zer prezioz jantzia den ere ikustekoa litzake.

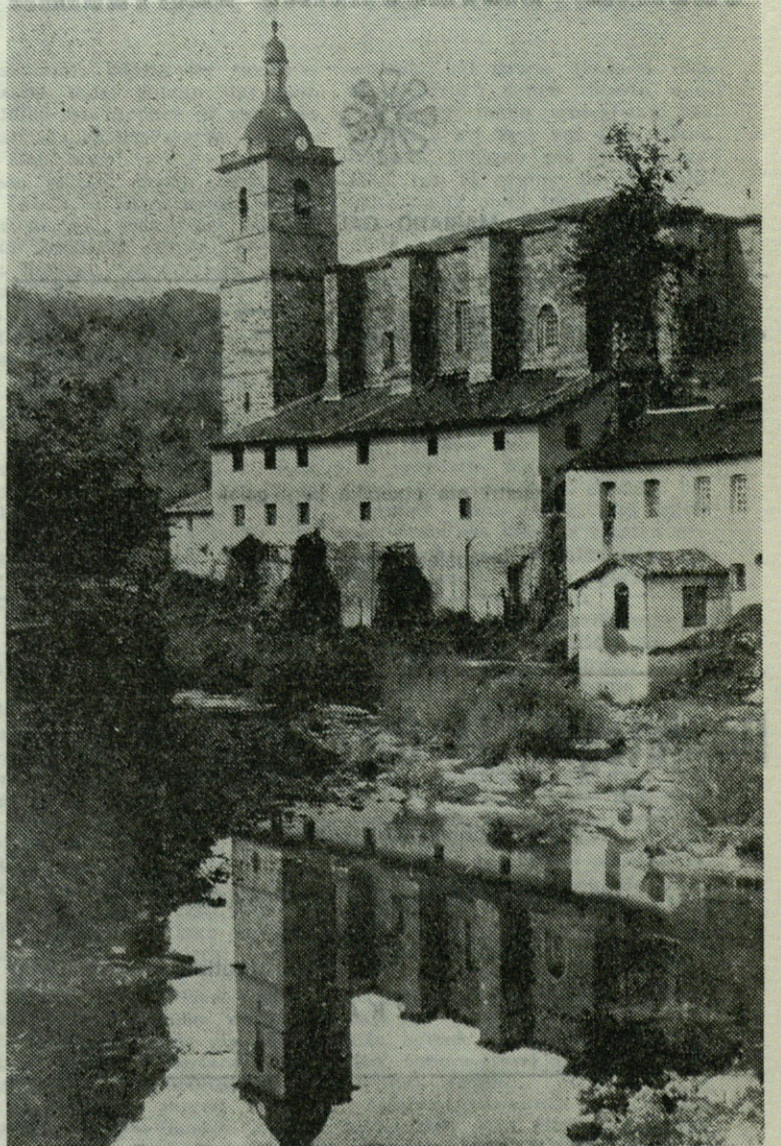
Dena dela, hemen bizi gara, horretarako hamar-hamaika ordu lan egin behar bada ere. Agidenez, hori dagokio, hain xuxen, herriari eta hor nolabait segi ere behar du, bere mailan, langile mailan, oinaztar eta ganboatarren garaiko herria bezala. Gaineratikoa egingo dute goikoeak. Bederen beheko jendeak egin dezala lan. Lanaren fruitua gehienbat zeintzuen eskuetan bilduko den? Ikusiko da.

Orduan, elizak ziren eraikitzen jendearen ogibiderako lana sor zedin. Horrelaxe eraikiak izan ziren: Lazkaoko parroki-eliza, Ataungo San Martingoa, Zaldibikoa, Olaberrikoa, Idiazabalgoa eta Zumarragakoa. Lazkaoko jaunaren esku ahaltsuari eta fede bizkorri zor dizkiogun elizak. Gaur fabrikak eraiki dira, eta lantegi hauk dela medio sortzen du jendeak bere egun oroko ogia. Errazago eta erosago? Baliteke.

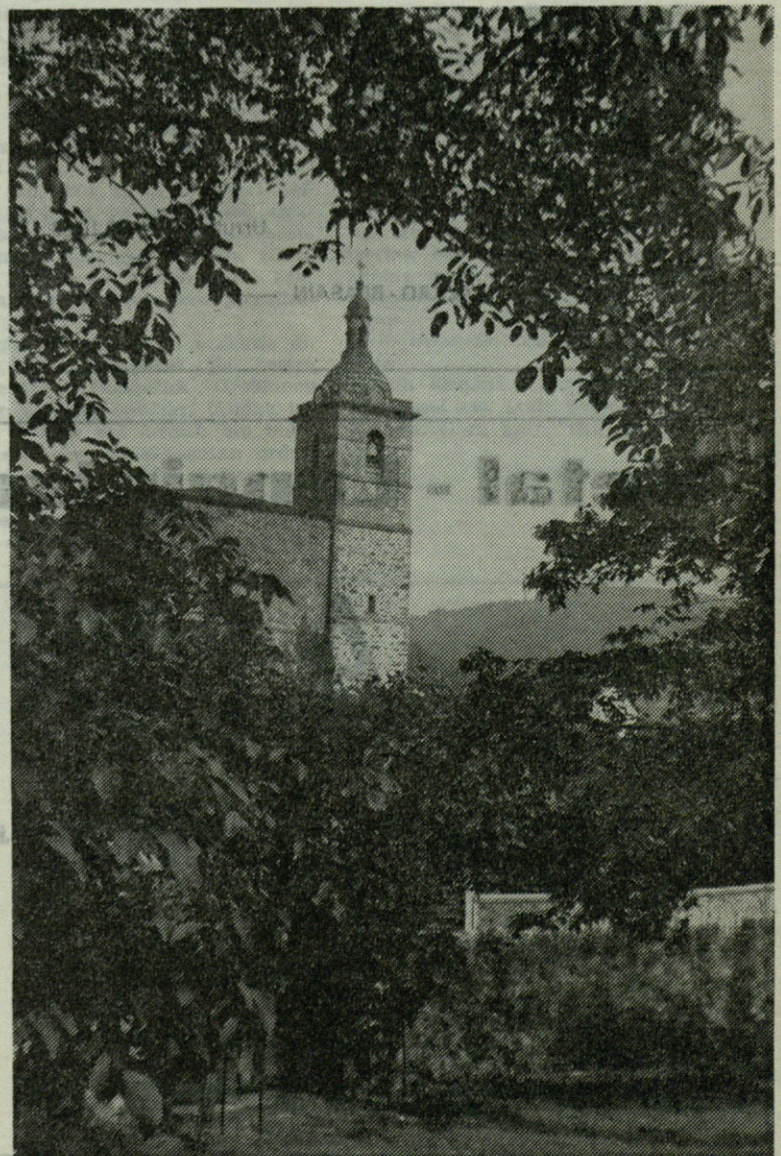
Baina herria behe mailan, lantetik biziaz, inoren aurrean lotsarik gabe azaltzeko moduan ere bai. Isilpean, azpian nahi bada, baina bere historia egiten ari da. Historia arrunta, noski, Historia handia egin nahirik, baina oinarri jatorretan finkaturiko historia handia.

BARKAIZTEGI

LAZKAO

LAZKAOKA ELIZA

IRAMENDI-LANTEGIAK

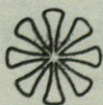
Metalezko zafila ta ereduak - Moldegintza

Urrutizkiña: 88 14 55

— LAZKAO —

aukera

Telebista, Irrati-ontzi eta abar...

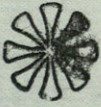
Elosegi, 24

Urrut.: 891596

— LAZKAO —

LAZKAO

«URBASA» METALURJIKO LANTEGIAK

MARIANO GALARZA

«GUREA»

BURNITEGIA

Industri eta etxerako burni-gaiak

S. Magdalena Kooperatiba, 4

— LAZKAO —

Drogategia JAIONE Usagozotegia

«ERREGALU GAIK»

BITXITEGIA - PLASTIKOAK - ESKOLA-GAIK

S. Jose, 29

Urrutizkiña: 89 11 02

— LAZKAO —

ARRIZABALAGA

ODI (Tubo) Lantegia

Senpere Auzoa

Urrutizkiña: 89 12 63

— LAZKAO - BEASAIN —

Estoka - Lanak Guzitarikoak

(TORNU - LANAK)
50'EKO BURNI-AGATARAINOKOAK TORNO-REVOLVER
EGITEKOAK

LAZKANO

MAKINADUN - LANTEGIAK
DIN-eredutan berebizikoak

Carret. Navarra, 10

Urrutizkiña: 89 18 69

— LAZKAO —

BAR RIOJANO

ERRIOXA'KO ARDOTAN ETA OGI-ARTEKOTAN BEREZIA

Urrutizkiña: 89 14 09

— LAZKAO —

Bereziartu - Drogategia

USAI GOZO TA TXUKUNKETA GAIK

Urrutizkiña: 89 11 21

— LAZKAO —

bar KARMEN

APARTEKO TXULETA ERREAK - JATORDUAK

Elosegi, 12

Urrutizkiña: 89 10 43

— LAZKAO —

azkar s.a.

ERAMAN - ERAKARRIAK

Zuzeneko serbitsuak: Barcelona, Valencia, Zaragoza, Madrid,
Sevilla, Asturias, Lugo, La Coruña, Orense eta Vigo-ra.

EGINKORRA — ARDURATSUA — GARANTIDUNA

Zuzenbide jenerala: Senpere, 6

Urrutizkiña: 89 16 41

— LAZKAO —

C. "SAN PRUDENCIO"

Ate altxagarrien Egillea

Alumini eta Metaliko zuintzak

S. Prudencio Auzoa

Urrutizkiña: 89 17 60

— LAZKAO —

ARAKAMA- ARATEGIA

Elosegi, 25

S. Prudentzio

S. Ignazio

Urrutizkiña: 89 17 20

— LAZKAO —

Albisu'tar A.

SUTEGIA

Urrutizkiña: 89 12 37

— LAZKAO —

Metal - Langintzak

A G I R R E

JASO TA ERAMATEKO MAKINAK

BEREZKO EMANA

Urrut.: 89 15 62

LAZKAO

Gipuzkoa

LAZKANO

LAZKAOKO DANTZARIAK

Euskalduna odolez eta sustraiez dantzaria dala, entzun dut beti. Aspaldiko esatera onek ez nau bein ere arritu; esatera zaarra da, eta egia izan bear...

Beste aldetik berriz, euskaldun ama bat, bere aurra besoan duela ikusi; aurrari loarazteko abesten dizkion kantuak entzun, edo eta aurra seaskan kulunkatzen duela ikusiaz, nola arritu aurra orrek oñez ibiltzea baiño dantzan egitea naiago duela nabaitzean? Aur ori, koxkortu bezain laister, nork geldirik atxiki, lotuta ez bada, ttunttun otsa entzutean?

Bai, euskalduna dantzari da; ordu luzeak dantzan egingo lituzke bere zaiñetan euskaldun odola daraman guztiak. Baiñan euskaldunak dantza egitea maite badu, askatasuna ere oso begikoa du; eta gauza guztien gainetik bere buaren jaun eta jabe izan nai du. Orregatik edo, bere askatasuna ori nola edo ala mugatuko duen guztiaen aurrean askotan tente jarri oi da, eta atzera egin oi du. Orregatik bea bada, euskaldun ori, berez dantzari izanik ere, molde batzuetan sartu nai baduzu, edo era ontara edo artara dantza egiñarazi nai badiotzu, edo dantzari talde batean sartu nai ba duzu, orduan asten dira eragozpenak.

Erriko festak dirala ta, dantzari taldeek euskaldantza saioa erriko enparantzan dantzatu oi dute-nean, zenbat txalotu izan ditudan, nik bakarrik dakit. Izan ere ain airoso, txukun eta ederki dantza egin oi bai dute gure dantzariak, naiz larriek, naiz dantzari txikiak.

Baiñan gaur Lazkaoko iru dantzariarekin itz egin dut; eta oiekin egindako izketak ulertarazi dit, plazan egiten duten dantza saioak gure txalo beroak merezi baditu, oraindik txalo aundiagoak, indartuagoak eta luzeagoak merezi dituela, plazara agertu aurretik oiek egin bear dituzten lanak, garaitu bear dituzten eragozpenak, eta aurrera jarraitzeko bear dituzten kemen eta ausardiak.

Bi dantzari talde osatu dituzte: dantzari larriak eta dantzari txikiak. Ogei bat lagun dira talde bakoitzean, amar neska eta amar mutil. Bi talde auek izen berdiña daramate "Oin arin". Garai batean dantzari talde auek "Oargiren" babesean egon oi ziran, baiñan orain talde artatik berezita arkitzen dira. "Oin arin" taldea orain dala sei bat urte asia da; leen ere izan ziran dantzari taldeak Lazkaon, baiñan batzuk arrazoi bategatik eta bestetzuk beste bategatik, azkenean desegin ziran. Izan ere ez da kemen gutxi bear orrelako lanean luzaroan jarraitzeko!

Dantzak ikasteko bi erakusle dituzte, bat larrientzat eta bestea txikientzat. Ikasketak Orobionen egiten dituzte; dantzari txikiak iru bider astean eta larriak lau bider astean. Azken egun auetan ordea, larriak egunero bildu oi dira, erriko jaiak gainean bai dituzte eta orretaz gainera beste erri batzuetan ere dantza saioak egiteko itza

emanda bai daude. Ikasketa oiek illunabarrean egiten dituzte, egunez denek beren lantegietan edo eskoletan ari bear bai dute. Beren lagunak jolasean ari diran bitartean, edo ta egunen buruan egin-dako lanaz ondo irabazitako atsedena artzeko ordez, or dijoaz gure gazte eta aurtxoak egunero dantza ikasketa egitera.

Laguntzarik jasotzen ote dute gure gazte bulartsu oiek? Bai, erriarengandik laguntza jasotzen dute: Erriko festak dirala, edo San Migel-ak dirala edo ta Ezparru jira dala, dantza saioak egin oi dituzte, eta dantza oiek ikustera jende asko biltzen da. Eta txalo asko eta eskuzarta beroak jasotzen dituzte gure dantzariak ekinaldi bakoitzean. Txalo auek dira gazte auei indar eta kemen ematen dietenak gure euskaldantza eder eta bikain auek bizirik gordetzeko, ikasteko eta zabaltzeko.

Baiñan txaloaz bakarrik ezin ditteke gaur dantzari talde bat aurrera atera; jantziak dirala, txistu, ttunttun eta musika tresna dirala, joan etorriak egin bearrak dirala, dantza berriak lortu bear dirala ta abar, beti dijoa dirua barra-barra. Diru laguntzarik ez ote dute nundik edo andik artzen? Bai, diru launtzatzko bat artzen dute urteoro "Guraso Alkarteak" emanda, eta asko ez izanik ere benetan eskertzen dute gazte auek. Beste aldetik ere, nora edo ara joan bear izan dutenean dantza berrien bat ikastera edo zerbaiten billa, errian beti norbaitzuk prest egon dira bere kotxean artu eta eramateko. Caja de Ahorros-ek ere orain dala urte batzuk diru apur bat eman zien, baiñan iturri ori agortu egin ote dan dirudi...

Jaialdiak diranean eta dantza saioak egin bear diranen beti zertxo bat bildu oi dute; izan ere dantza oiek Lazkaon bakarrik ez bai dituzte egiten. Beste erri batzuetan ere ezagunak dira gure dantzariak: Ataunen, Beasainen, Ordizian, Villarrealean, Zumarragan, Zarautzen, Donostian ta abar. Jaialdi auetan, beren gastuak ordaindu ondoren zerbait aurreratzeko badute, pozik etorri oi dira etxerakoan. Eskerrak dantzariak eta erakusleak, erriaren txaloak artu ezkeru pozik gelditzen dirala; izan ere bai baitakite Euskalerriaren onerako lanean ari dirala, eta ori dala ar dezaketen saririk aundiena.

Geroari begira asmo ederrak badituzte: Dantzariak ugaritu, dantza berriak ikasi dantza oien sorterriak eta historia aztertu, Lazkaotar guziei dantza erriko bat erakutsi, errian ikastolari laguntzeko edo beste jaialdiak antolatzen diranean eskua luzatu eta abar...

Ekin kementsu dantzariok! gure esker ona eta txalo beroenak zuek dituzue. Gora gure "Oin arin" taldea!

ANDONI

FESA

FABRICACION DE ENVOLVEDORAS, S. A.

Sempere

Urrutizkiña: 89 10 47

— LAZKAO —

LAZKAO

MARKESAREN PALAZIOA

HERRIKO PLAZA, ELURRETAN

zaldibi

ARGI-INDARRA DALA-TA

Zenbat presa txiki ditugu oraindik Zaldibin argi-indarra ematen jarraitzen dutenak. Tamalez, bat baino gehiago, zergaitik? Badakigu, IBERDUERO erosi nahiean ibili zala, Nolz ez ditu hartu? Edo zer eragozpen zituzten jabetxoak ez emateko? Ez dakigu. Honen ondorenak ordea begien aurrean ditugu. Herriaren zati batek Iberdueroren argia du. Beste alderdi haundi batek enpresa txikiena. Enpresa txiki hauek Iberdueroren indarra sartua dute berean, honela euren iritzi ezin danean, ura gutxitzen zaienean, bestearen babesa ezartzen digute. Eta? esango diguzute. Ezer gutxi noski, bainan, burugabetasun honen menpean daudenetan, frigorifiko edo beste edozein tresna duzutela, nork ez du argiaren aldatzearekin, gora-beherok, amorrazioaz mingaina askatu, aberi bat nabaitzean? Honek zer erakusten digu? Ezinezko zaigula segurantz batez edozein tresna gureganatzea, berehala izutuko zaigula jakinik.

Eta hau ez da ezer, baserri askotan gertatzen danaren aldean. Ikuluko lanak egiten, kandela edo argizari ornatuak ari behar izaten bai dute. Nora goaz? Begiak itxirik, belarriak estalirik jarrai behar ahal dugu? Uste dut garaia ba dala egoera honetaz jabetzeko eta zerbait konkretora jotzeko.

Beste gauza bat ere nabari dugu eta honek herri-agintariak zuzenean jotzen dituala derizkiogu, kalean baditugu argiak gauden, nolabaitxoak badira ere. Fabrikatik behera bizi diranak, linternaz ez bada, pausoak ondo neurtu behar dituzte, berriro norbaitek sasi-erori behar ez badu. Ayestaran-errekan Olakorretaraino badaude eta, handik gorakoak, ipurtargiak noiz azalduko jarrai behar ahal du-

te? eta berdin Arru aldean. Eta berdin derizkiot Saturdi aldean gertatzen danari. Hau da, izan ere, Herriaren kuxidada! Onak gaude gu kultura mailan zertxobait egiteko. Herriaren muinean euskaltasuna jatorrasuna, euskal langilearen kontzientzia esnatzeko, gure bideak zuloaz beterik ditugunean; ibaia, zikinez gainetza dugunean, argiak eta beste hainbat azaleko bainan beharrezko gauden aurrean axolarik gabe gelditzen garenean. Noiz arte? Zaldibiko herriak du erantzuna.

ERLEAK

azkoitia

HITZALDIK

Beste urtetan bezala eman zaio hasera "MANKOMUNIDADEAK", Urola Bailarako Ikastolen Elkartearen eta Etxegarai taldearen laguntzarekin, antolatzen dituen jakintzako jardunaldiak. Lehenengo hitzaldia gure herrian entzun ahal izan genduen eta Federiko Zabala hizlari genduelarik, "Gipuzkoako Gizarte Egitura XVI gn. men detik XVIII garrenera nola eratuta zegoen ikus ahal izan genduen. Olimpia aretoan jende multzo handia bildu ginen, baina entzule gehiagorentzat ere tokia bazegoen.

Horrelako hitzaldiak guztiz beharrezkoak ditugula derizkiogu, gure herriko historiak pixka bat berderen jabetu gaitzen. Jakintzako jardunaldi honen bigarren hitzaldia ere hemen izatekoa zen bainan atzeratu baharra gertatu zen, hizlariari ezbeharren bat gertatu bai zitzaion. Lerro hauen bidez zorianak antolatzaileei eta azkoitiarrok ia pixkana pixkana, hitzaldietara joaten ikasten dugun; telebista eta kalean pasiran ibiltzeari utz, eta euskaldun garenez, Herriaz pixka bat pentsatzen has gaitzen.

IKASALDI BATZUK DIRELA ETA

Bukaera emana zaio orain dela hiru hilabete antolatu ziren Puerikulturako Ikasaldiei. Hemen ez dago beste munduko gauzarik, baka bakarrik ikastaro hau azkoitiar talde batek eratua izanik, dena erderaz izan dela, eta talde horretakoak beren buruak euskalduntzat dauzkatala. Hori bai, propaganda euskaraz eta erderaz atera zuten, baina nola ez zuten gai honetaz euskeraz mintza zitekeen hizlaririk bilatu... Ohar bat eman zuten, alegia euskaraz galderak egin nahi zituzten guztientzat itzultzailea beren agindura zeukatela, alajaina! Nun gaudela pentsatzen ote dute hauek. Beren buruak euskalduntzat dauzkatenek horrela jokatzan badute, zertan finkatzen ote dute euskaldun izatea? Batzuri horrelakoxe euskaldunak komeni zaizkie eta zoritxarrez ugari ditugu gure artean. Euskalduna izatea ez da gure artean euskaraz mintzatzea bakarrik. Euskaldun izateak hainitz gauza daramatzila berekin oharitu beharra daukagu eta ez gara oharitzen edo eta bestela ez dugu oharitu nahi, izan ere, lasai eta patxa dan bizitzea guztiz ederra bait da.

TXINPARTAK

deba

IKASTOLAKO BILLERA

Martxoan izan genduen ikastolako billera guraso, bazkide eta laguntzaileek. Batzordekoak, bakoitzaren lan-saileko eginkizunez, mintzatu ziran. Andereñoek pedagogia eta bi hizkuntzetako heziari buruz hitzegin ziguten argi eta garbi.

Ohitura denez garbi azaldu zen diru kontua ere, baina zoritxarrez betiko akatsa nabarmendu zen...

Jakin genduen biharkoari begira batzordeak daukan asmoen berri. Elkarre bat eratu beharra, alegia, ikastolak bere nortasuna izan dezan. Ikastolen iritziekin bat datozen guztiek osatu behar lukete elkarre hau, ene iritziz. Denek eskubide eta eginkizun berdiak dituzten elkarre bat, jakina.

ARTE ESKOLA

Ateak zabalik izan zituen Arte eskolak hilaren 19an.

Lantokia, irudigileak, margolariak, pedagogia, jakintza, lanak, nahiak eta asmoak ikusi ahal izan genituen. Lan haundia egin dezakete mutil hauek, gure Herrian, eskola honen bidez.

MAHAI BOROBILA

Eratu zuten gazteek heziketa gaitzat hartuta. Han ziran Debako irakaskintza elkarteko zuzendari eta ordezkoak.

Baduela, arazo honek, garrantzia gazte artean ikusi genduen.

Ordezkarri bakoitzak bere saileko lanen berri eman zuen. Nork hobeto aztertu eta bideak tajutzeko iritzia azaldu, barruan dagoenak baiño?

Oraindik ikasteko gaudela uste dut honelako batzarrak eratzan. Baina badu bere garrantzia honelako mahai borobila antolatzeak. Zorionak eta aurrera gazteek.

Idiakez

zumarraga

ANDIK ETA EMENDIK

Gure erriko Eliz-barrutian oitura

dan letz, Loreillaren barruan ospatuko dira lau taldeetan, 280 aurren, Jaunartze nagusiak.

280 aur, Zumarragan jaioak, ta asko guraso euskaldunen semeak, 10 bakarrak Jaunartzeko gertatu diranak Euskal mintzoan. Gurasoak, nun da gure nortasuna, ta gure gauzei, zor diogun begirapena.

Une ontan ez degu iñor naigabetu nai gure masia medio, bañan erritar guztiok ikusten degun gauza da, ta nork berak iritzia ematen du aopean, baña guk erriko berri emalle mallan agertzen degu. Alegia; Gure erriko ibilbide batzuek egoera negargarrian agertzen dira, bide zorua zulo aundiz ornitua, bildurgarritzko egoeran, berebillak beren arutz onutzean, zulo auetan ez jaustearren egiten dituzten zearka mearka, bildurgarriak jartzen dute ibiltarien bizitzagal arriskuan.

Erritar askok aopean esaten dute; ez ote da bide zai, edo erri agintari errukarritzko egoera au ikusten duenik, edo aintzakotzat artuko duanik. Gure ustez, bai, noizpait.

GURE SENIDEAK ZERURA BIDEAN

Goiko AITA onak, beregan deitu ditu; 73 urterekin, MENDIA'tar MARTINA, andre argia (G.B.) ta, 93 urterekin, Oria ta ZUMALAKA-RREGI'tar Maria, amonaxoa (G.B.). Gure artetik betiko AITA'ren argitara ega egin duten auen Seme-alaba naigabek mindueri ta beste senide guztieri agertzen diegu gure biotz miña, ta laguntzen ditugu otoiitzean.

Ta zuri Irakurle, arren, Kristogan gure senide diren arreba auen alde otoiitz gartsu bat.

AZKARRAGA

YOGUR
GURELESA
GOGOZKOENA

ITURZAETA
agencia inmobiliaria

ZUK BEAR DUZUN ETXE-BIZITZA EROSTEKO...
ZURE TERRENOAK SALTZEKO...
ZURE DIRUAK UGALTZEKO...

Hernani, 1 - Urrut. 429178 - Donostia

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gazteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

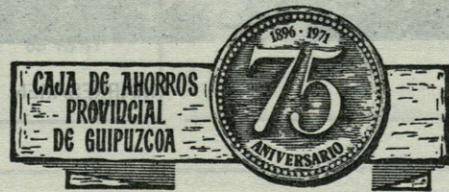
Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Carretera Gral. a Hernani - B.º Ergobia - DONOSTIA

Telefonoak: 450313 eta 459723

Aptdo. 1381

Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintzialak, 75 urte betetzean, orain arte bezala, gure Probintziaren alde lan egiten jarraituko duala adierazten die Gipuzkoar guztiei.

DEPURACION
DE AGUAS
S. A.

Ur lanetan eta zereginetan berezia edangarri, lantegiko eta igeritako urak gertutzeko zikindutako urak garbitzeko.

Urrut. 32 37 00 - 31 00 10 - 32 37 01
Gordoniz, 44

BILBAO

herrera

LASALLEKO FRAILEEN ESKOLAREN
EGOERA LARRIA, HERRERATAR
GUZTIOI DAGOKIGUN ARAZOA

Lehengoan, Herrerako irakaskintzari begiratu bat eman genion, oro hartuz eta azal-azalekian. Gaurkoan, berriz, La Salleko frailearen eskolaren egoerari lotuko gaitzazkiko.

Honez gero badakizue zorioneko bariantea dela-ta, eliza bota behar dutela aurtan, eta eliza aspian dagoen lehen aipatutako eskola berarekin batera botatzekotan dela, noski.

Eskola honetako zuzendariek, La Salleko fraileek, alegia, aspaldian dute Ulia mendiaren egaletan lur sail bat erosi, lur hori erosi zutela bi urte izango da gutxienez. Orain arte, ordea, aiuntamentuaren baimenik ez dute jaso, hots! Eskola berria eraiki ahal izateko baimenik ez diete eman.

Bestalde aiuntamentuak indeni-azio gisan eman behar zien lurra-ren berririk ez dugu oraindik.

Aiuntamentuak probisionalki bilatu omen die zenbait etxe, eskola eman ahal izan dezaten. Lehen La Pazeko «Monea» baserriaz zenbait entzun genduen, oraingoan, berriz, Intxaurrondo aldeko etxe handi bati buruz zenbait aditu dugu. Eta hemen gure galdera. Noiz arte horrela, beti zalantzan, beti susmotan? Baina dena dela eta hala balitz ere, ez dugu uste soluzio hori onena denik. Behin egin behar zirenak eginak balira askoz hobe, orain probisionalki erdikerietan hastea baino. Batez ere etxe horietan eskola eman ahal izateko egin beharko diren berrikuntzak eta ordainketak kontuan izanik.

Eta azkenik GURASOEN ELKARTEAK ateratako eskutitzean egiten dituzten zenbait galdera ipiñiko dizuegu hemen.

Hasiera batetan Zappinoren alargunak jasotako eskola eta eliza-txoa txiki gelditu ziren eta orduan hauzo langile honek asko kostata ere handitu egin zituen biak.

Bere izerdiz, berak behar zituenak jaso eta eraiki zituen langile-hauzoak ez ahal du tratatu hobeagorik merezi?

Donostiarrek bariante hori dela-ta gozatu ahal izango dituzten lasaitasuna eta bakea ez ahal du horrenbeste balio? Edo-ta hauzo bat, hauzo bat izateagatik ez ahal du begirune hobeagorik merezi?

ZIPRIZTINAK

Hereran badira elkarte batzuk eta denak Batasuna kenduz gero kirol-zalekoak dituzue, baina azkenaldi honetan badiro Batasuna elkartea ere kiroltarako bakarrik dagoela. Ez goaz gu kirolen aurka ezta gutxiagorik ere, baina burua ere zaindu eta jantzi behar dela-koan gaude, biak proportio berdinetan beharrezkoak bait dira.

—Barianteak, Avd. de Jose Elo-seguri utzi dituen zuloak estaltzea ez dugu uste asko kosta litekeenik, eta bestalde berebilak uzteko edo humeak jolasean aritzeko toki ederra legokeala derizkiogu. Ia zenbait egiten den!

JO-GU-KAR

elgoibar

GURE KEZKA

Aspaldi honetan, gogoz eta arre-

taz irakurri ohi ditugu Z. Argian-eta, Eliza gaurkotzeari dagokion zenbait lan. Lan hauetan gogozko-enak Arostegi jaunaren lanak ditugu. Askoz errazago daiteke idi-probak irakurtzea eta gaurko Eliza aldaketari jaramonik ez egitea. Horregatik, aipatu dugun jaun honek, hainbat lan egoki eta nolako edo eleiza nola zuzendua izan behar litekean, argi eta sakon azaldu digu, hala nahi dutenentzat behinik behin. Hala eta guzi, guk uste bai genuen era honetako Eliza «Isolotto» edo urrutietan bakarrik izan zitekeela. Baina ez. Elgoibarren bertan Eliza, laikoaren eskuetan jartzeko asmoak oso aurreturik doaz eta horretarako jarriko diren bi komisioetarako jentea eskatu ere egin dute eta berehala martxan izango dugun itxaropena dugu eta geroan bere berriak zehatzago eman ahal izango ditugu. Gero gerokoak eta oraingoz onartu besterik ez. Al, baina gure kezka zera da; aipatu ditugun bi komisio hoietan sartzeko, erderaz ere ondotox jakin beharra izango duela. Eta, lehen ere Elizak, erdarara nahiko behartu gaituela.

DANAK EZ DITUGU AURKA

Eibarko kalean zehar nindoalarik, gizon bat ikusi nuen korrika, autobusa batera igo nahirik, baina hurbildu zenerako autobusa aurrera eta ezin heldu edo ezin igo.

Ni, bere atzetik nindoalarik eta dena ikusi nunez gero, nere autoaren atea iriki nion. Berak arratsalde onak eman ondoren esker-tu zidan nik egin nuen. Hau guzia erderaz. Baina nik, elkar-hizketan nere espalera eramanez nahiz galdetu edo esan nion:

—Zu ez zera eibartarra.

—Ez, ni ez naiz ba eibartarra, extremeñoa baizik.

Euskeraz eta nahiko txukun erantzun zidan. Harrituta galdetu nion:

—Extremeñoa eta nolatan hain erraz euskeraz?

—Bai, 9 urte nituala etorri nintzen eta baserri baten egon nintzen morroi eta bastante ondo ikasi nuen euskera. Baina orain, emazte «kastillania» daukat eta etxean ezin euskeraz hitzegi, baina tallarrian eta beste leku guzietan ahal detan guzian euskeraz aritzen naiz, baina hala ere pena daukat hobeto ez jakitea.

—Eta zer iruitzen zaizu bertako askoren zabarkeria?

—Ez dakit zer esan ere. Nik ez det ulertzen nola egon daiteken bertako semea izan eta Euskera ikasi gabe. Eta dakiten askok, gehiago hitz egin gabe. Nik ez det ulertzen, badirudi zenbait sentimendu lo dutela eta lo dagoena erdi hilik dago.

—Hala da bai. Zenbait ekintzaren beharrean gaude bai euskaldunok eta abar ta abar.

Eta honela, elkar-hizketa alai baten heldu ginen bere lan tokiraino. Benetan poztu eta alaitu ninduen eta harrezkero harekiko sarritan pentsatu dut eta honela pentsaten duten euskaldun «maketoak» hobe ditugula beste zenbait «euskotar» kanpolarrosa baino.

Etxe-Pe-tarrek

ondarrabia

BIZI GERA

Guri ere txanda iritxi zaigu. Hau da gure herriaren berriak ematera ausartzen geran lehenengo aldia. eresan?

Bai orixe! Nahiko lan hasiera

hontan, holakotan gauza denekin gertatzen den bezala.

Herriko berri emaile gertatzen geranez, saliatuko gera gure lana ahal denik ondoena egiten. Esan beharrik ez IDAZLE izenik merezi ez dugula eta horregatik gure okerrak barkatu aurretik.

Lehenengoz agur bat eman nahi dizuegu Z.A.ko irakurle zintzo denei.

PUNTU BELTZAK

Badugu gure herriko bideetan puntu beltza bat edo beste. Bat danontzat ezaguna, hainbat jende hil edo zauritu arazi duena. Esan esan, ez da nahikoa bidea seinalez betetzea (10 seinale 200 metro barruan gauza bera gogoratuaz), bidea gaizki egina bait dago.

Laster dugu beste beltz berria. San Cristobaletik Parrokira igotzerakoan, eskubi aldean, Carniceria kalea pasa ondoren, jendea errespetatzen ez duen pareta. Ez dugu Ondarrabitarrok aidean ibili nahi kotxe batek bultzarazita. Zenbait gertatu ondoren ez da nahikoa izango 10 seinale jartzea. Orain da garaia, ez badute behintzat atzeritarrek bertakoek baino gehiago agintzen.

ITSASOA ARRANTZALEEN LANTEGIA

Batzuetan asko eta merke, besteetan gutxi eta garesti. Batzuetan txalupa beteta, hutsa bestetan. Orain lanordu ikaragarriak, bihar bakazio latzak. Aberats antzera aste batzuetan, behartsua bezala besteetan. Hona hemen gure arrantzaleen bizitzaren desberdintasunak. Zergatik horrela? Dena ez dago eguraldi eta itsasoaren mende.

Azken hil hontan legatza kanpoko kalan omen dago eta inoiz ez bezala bi edo hiru egunerako legatzetara atera beharra. Lan ordu gehiago, neke gehiago. Urruti-joateak zenbait kontu ekarriko du noski.

Arrozela (Bixigua) ere agertzen hasi da lehengo astean. 65-ean hasi eta bai aguro jexi 47-ra.

KANTTUA

tolosa

EUSKAL LIBURUAREN AZOKA OINARRIAK

1. Maiatzaren 6, 7 eta 8an, ospatuko da Euskal Liburuaren Azoka.
2. Azoka honetan, Antolatzaileek deitutako Etxe argitaldarien guztiek parte har dezakete.
3. Agirian ezarriko diren liburuak euskeraz idatzitakoak izan beharko dute derrigor.
4. Azoka hau San Frantzisko Pasean izango da.
5. Orduak hauek izango dira:
Maiatzaren 6an ... 11tik - 21era
" 7an ... 11tik - 21era
" 8an ... 17tik - 21era
6. Azokan parte hartu nahi duen Etxe Argitaldaria, honako hauek bidali behar ditu, 11-garren atalean aipatutako zuzenbidera:
a) Antolatzaileek bidaliko dieten izena-emateko txartela.
b) Agirian ezarriko dituzten liburu eta salneurrien zerrenda. Agortutako eta prestatzen ari diren liburuak berri ere eman go digute, liburuari buruz, aldizka ateratzen badira, bakoitzaren salneurria eta urteroko arpidea azalduko dute.
7. Izena emateko behar diren zehaztasun hauek, 11 garren atalean aipatzen dan zuzenbidera, Martxoaren 20 rako bidali beharko dira.
8. Etxe Argitaldarien, Stand bakoitzeko 1.000,— ptas. eman beharko dira, Azokaren gastuak ordaintzeko. Ordain-behar hau, bidali behar da: "Caja de Ahorros Provincial" de TOLOSA. Ricardo Aldazabal Imaz. Cuenta n.º 93788-8.
9. Antolatzaileek laguntza ezkatzen diete, beren saltokiei kasu egiteko bat edo bat behar duten Etxe Argitaldarien. Horretarako izena emateko txartelean azaldu beharko dute nahi hau, zenbat behar dituzten adieraziaz.
10. Antolatzaileek Azokan azalduko dan Izendegi Ofiziala prestatuko dute. Izendegi honetan Etxe Argitaldarien, Maiatza-

ren, 20 rako bidalitako liburu eta diskoen izenak agertuko dira beren egile eta salneurria-kin.

Ez dira azalduko Maiatzaren 20 rako bidali ez diranak.

11. Seigarren atalean aipatutako zehaztasun guztiak zuzenbide honetara bidaliko dira: "Sociedad Cultural Lizardi" Feria del Libro Vasco Av. Zumalacarreui, 5 TOLOSA
12. Hemen esaten diranez gainerako edozer arazo, antolatzaileek erabakiko dute.

mutriku

IKASTAROA

Aste santuko operraldiak igaro ondoren IKASTOLAKO umetxo urduriak berriro beren jardunetara bihurtu dira. Pozik ala ere, beren marrazki, irudi-egite, abesti eta aurtxoek dagozkien jolasketan egiteko. Beti zenbait ikasten dute, bada argiro ikusten dugu beren zuzendari eta andereñoen lanak ez dirala alperrikakoak. Aste santu ondoren, umetxo berri asko barruratu dira, eta beste ainbeste umetxo gurasoak beren umetxoaren sar-bideak eskatuta dauzkate baina, jakiña, ezin guziak batera ar-tu.

TXISTULARIAK

Erritik urruti bizi dan txistuza-le jator batek, bost txistu berri bial dizkio GOIZEKO IZARRA ELKARTEARI txistu jotzen ikasi nai duten gaztetxo, neska-mutillak ikas dezaten. Beraz txistularitzako zaletasuna duten guztiek badute aukera ederrik txistua jotzen ikas-teko. Ikasi nai dutenak zuzendu bitez Goizeko Izarra-ko elkartera.

BATAIOAK

Il onen leendabiziko larunbat gaueko mezatan kristau-ezaugarria artu zutenen izen-abizenak. Txurruka Maiora-tar Olaiz; Basterretxea Esnaola-tar Xabier; Elezgarai Agirrebengoa-tar Eneka; Oianguren Arizmendi-tar Arrate Ibai-barriaga San Martin-tar Aitor; Egaña Txurruka-tar Joseba; Elezgarai Agirrebengoa-tar Alexander; Mariezkurrena Mindegia-tar Felix; Elezgarai Garagarza-tar Mirari eta Idoia, bizkiak; Arozena Albistu-tar Juan Ignasio; Lekube Bedialauneta-tar Ruben; Uribealgo Ugalde-tar Daniel; Marquez San Andres-

irakurleak mintzo

Fariseotarrak berak ere lotsatu egingo lirake gurekin ibiltzeaz.

Etengabe irakurtzen, ikusten eta entzuten egon gera Aste Santu aurretik: «Igaro itzazu ondo, edo mendian, edo itsas-ertzean edo uri aundiren batean, Aste Santuko zure jaiak. Atsedanak, leku-aldatzeak, ibilliak on egingo ditu. Biziberriturik etxeratuko zera...».

Eta ez zaigu gaizki iruditzen.

Baiña jendeari etxe-zokotik edo erri-zulotik kanpora ateratzeko esan eta esan jardun diran berberak arriturik ikusi ditugu Aste Santuko zenbait prozesio edo onelako antzeko zenbait egin ez delako, jenderik ez bai da bildu.

Jendeari kanpora eragiten jardun diran berak soñekoak urratzen jenderik bildu ez delako. Bizitzaren iruzurra eta izurra! Au da fariseotarkeria!

Ez gera prozesio-zale. Are gutxiago itxura-zale. Bi arpegidun-zale.

A. A. (Eibar)

-tar M.ª Angeles eta Ituarte Txurruka-tar Isaak. Aurtxoaren guraso ta aita-besoetako guziei gure zorionik beroenak.

EZKONTZAK

Ezkon-deietan arkitzen dira Arri-zabalaga Ituarte-tar Jesus Mari ta Urreisti Basterretxea-tar Narcisa, LAU idazle taldeko artezkari zintzoa. Gure zorionik biozkorrenak bikote jator auei.

Baitara il onen azkenean ezkontzen dira Basurko Andonegitar Jose Antonio ta Lezertua Sustaeta-tar Klarita. Zorioneko izan zaiteste.

URTEBETETZEA

Il onen 11-an, bere urtebetetze eguna ospatu zuen Arizabalaga-tar Leon, erriko musulari iaioenetakoak. Or dago! Eutsi!... Zorionak.

LAU

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserriar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Choquetia

OTSAILLEAN Getaria Kalera aldatzen gera
Getaria, 10-Urrut. 417751-Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

KONTUZ, IRAKURLE!

Bai irakurle. Kontuz!

Erriko festak direla-ta, behin eta berriro ere zuen laguntzari eta publizidadeari eskerrak, ale bereziak argitaratuko ditugu. Baiñan, arren, kontuz!

ZERUKO ARGIAz baliaturik, beste aldizkariaren baterako anuntzioak biltzen dabillenik ere bada-ta.

GOGOETAK

APIRILLAK, 11

Bada oraindik munduan gizon argi, zuzen eta kementsurik, gizonen bildurrik gabe egia eta zuzentasuna berekin daramazkitelarik, goreneko gizonen ere egia esaten dakienik. Oietako bat Soljenitsin degu. Idazle ugalkor, ospetsu, saritua. Bere kontzientziari jarraitzearen, ezagunak dira munduan bere eraman bear, erbeste eta espetxeak. Bere azkeneko egitatea ausardi aundiko egitatea izan da: «Erlijio aztaren guztiak kentzen ari zerate Errusiatik, laterriko buruen laguntzaille arkitzen zeratelarik egin bear onetan»-esan dio eskutitz batean Errusiako Ortodoxo Elizako Pimen Nagusiari. «Zuen jokaera orrekin Elizka bizirik jarraituko duala Errusian, esango didazute. Baiñan no-rentzako bizi orrela? Ez beintzat Kristorentzat. Bizirik jarraituko degula! Nola? Gezurrarekin? Baiñan nor da Eukaristiara aurreratu ditekera gezurra esan eta gero?

Agurrik begirakorrena Soljenitsin idazle bikain siñesmendunari.

APIRILLAK, 13

Aita Kaputxino guztien Nagusia, Donostiara ere eldu da. Ango, besteko eta emengo semeak ikusi nai ditu. Aita Rywalski-ren egin bearra —bere esanetan— au da: Batikanoko erakutsietan bere Ordena berritatzea.

Bokazio urritzeaz galde egin diotenean «ez dala mundu guztian bokazio urritzea gertatzen» erantzun du. Gu gerala, gure bizitza errez, geureko, lurkor, gogo bizitzetik aldendutakoaz, Jaunaren deia entzuten ez degunak. Ezin dezakegula gai onetan leengo bideetatik jo. Gaztetxoan aztetxe eta ikastetxeetan ez ditugula gaur bear ditugun bokazioak arkituko. Gazteen eta aundien inguruan jokatu bear degula eliz jokatzeko ustetsu zuzenaz.

APIRILLAK, 14

Zalantza bat det; ulertu ezin bat; oiñaze bat; Aita baten seme aitortzen gera, siñeste berekoak, Eliza alkatu eta maitakor bat nai degunak. Baiña... Bai gogor ari gerala askotan bata bestearen kontra! Gure esanek eta egitateek elkartu baiña zatitu gelago egiten gaituztela, esan dezakegu!

Izenik gabeko ainbeste idazti, eskutitz irakurtzen ditugunean ezin pentsa ditekete eskutitz oiek on egiteko asmotan egiñik diranik. Lagun urkoari miñ ematera dijoazte. Kristauen artean kezka, nazka sortzera. Jainkoak ez gaitu berdiñak egin. Izan dira eta izango dira gizona gizon dan bitartean irizpide ezberdiñak. Orretan gaude, orrela bizi bear degu. Baiña ezberdintasunetik, gaur irakurtzen diran eta entzuten diran kontuetara, bada biderik! Aaztu egin al gera Agustin Donearen erakutsiak: «Bearrezko gauzetan batasuna, zalantza kontuetan askatasuna, gauza guztietan goimaitasuna».

ARTEA

MITXELENA

BITXITEGIA - ERLOJUTEGIA

Euskaldunak eskatu salneurriak (deskuentoa)
Avda. de Francia, 1
— I R U N —

BLAS DE LEZO

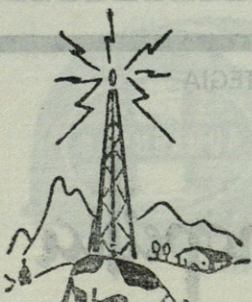
ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK
ETA EDARI GUZTIAK

Blas de Lezo Kalea, 8
Urrutizkifia: 41 20 65

DONOSTIA

Baserriaren alde

EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros Municipal de San Sebastián

Banen baneko aziyak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

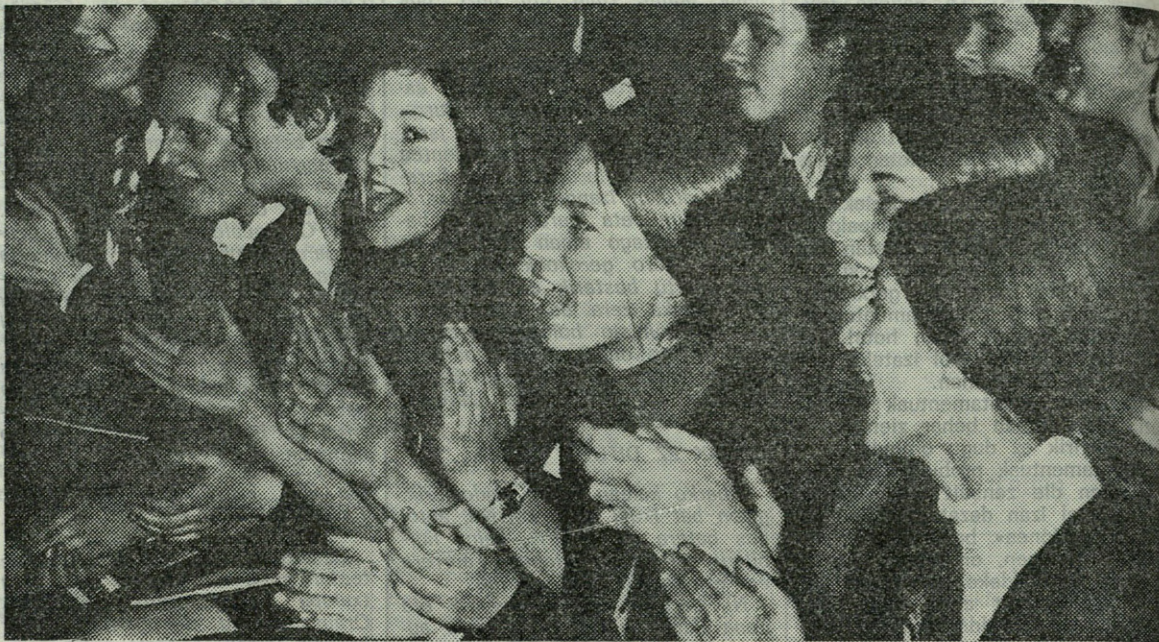
Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perira Joan
etorriak

«EROEN FESTA»

Kristautasuna eroen festa ote...?

Harvey Cox, Ipar Ameriketako teologo ospetsuaren bigarren liburuak darama izenburu ori. Bere lehen liburuak «The Secular City» (Sekular Uria) zuen, bigarrenak, berriz, «Eroen Festa»: Teoloji atsegin baten bideetan...).

Beste une baterako utziko ditugu onen soziologiko eta tekniko infra-estrukturak aztertzea, eta bere esan nahia gaur kristauen artean sortzen ari den teoloji berraren barnean.

Ez genduke dena onartuko, oso osorik, ez ta ere oso osorik gaitzetsiko.

Gaurko auxa aztertu nahi nuke: gure kristau-esperientziaren osagarri egokia ditekera liburu onen mamia.

—oOo—

Nik ez dakit zer gertatzen zailgun gaurko kristauak, baiña ni ez naiz gustora arkitzen kristauen arteko bilkura askotan.

Ez al dezu sumatzen gure bilkuretan seriotasun gehiegi? Gure buruak antzututa dauzkagula pentsatzen dut «problema» ez den edozertarako.

Guk, kristauok, festa giroa kristau bizieratik aparte arkitzen dugu. Geure giroan. Kristau bizierako unerik ez baitegu bilakatzen festa giro bezela. Nik ez dakit

zer gertatzen zaigun baiña pena aundia nabaitzen dut gure errieta-ko gazteak kristautasuna planteatze orduan bizi duten seriotasuna ikusten dedanean. Eta seriotasun au gehienbat «kompromiso» bidea ar-
—oOo—

«Eroak» ez dauka razionalkeria-rik, ez du itxuraz lojistikotasunik. «Eroa» bizi da. Bizitzari beste askok, gehienak, arkitzen ez dugun zerbait ateratzen dio.

Guk, berriz, «eroa» etxe-itxi baten barnean baztertzen dugu. Azpeitian «sagardo proatzera» eman behar dela esan ohi da orrelakoren bat inguruan dugunean.

(Bestalde, gaur zerbait irakurri duenak, ondo daki, jakin ere, zein zailla den «nor» dagoen erotua esatea. Zer neurri erabiltzen den dago aldea, eta batez ere neurri ori nor ezartzen duen).

«Eroak» zerbait badu, imajinazio aundiegia eta domatu gabea du.

—oOo—

Gure jansenismo kutsuko kristautasuna beste bide batzuek urratu beharrean arkitzen da. Gure bizitzako «trajikotasunak» ona baiño galera gehiago dakar luzarora. Jainkoa gizonarentzat gehienbat ospatu behar den festa da. Une izugarritzko festa. Gizona bere baitan sendotuta nabaitzen den une izugarria.

Sendotasun orretatik dario «erokeriak» egiteko minbizia. «Eroerik» egin Jainkoaren aurrean. «Eroerik» egin gizonak elkarrekin Jainkoaren aurrean.

Israelgo Erriak arzap eta doiñuz dantzan egin ohi zuan Jainkoaren aurrean. Onak ez du esan nahi negarrak eta malkoak lekuri ez dutenik Jainkoaren aurreko festa onetan. Bai, orixe.

—oOo—

Kontuan izan gero «erokeriarik» gabe ez dagoela gizonik. Aurtzaroan gure fantasiak egin ohi zituen gaztelu ederrak eta jolasak, zergatik baztertu gazte geranean edo-ta zahartzaroan bizi geranean? Seriotasun aundiarekin bizi behar dela, kristautasuna gauza serioa dela gaur maiz entzuten dugu. Egia da. Baiña orrek ez du ematen gure aurpegia illuntzeko eta «subersibo» sikolojiakin bizitzeko eskubiderik.

—oOo—

Zoritxarrez gure artean ere sartu zen bere garaian razionalkeria orokorra. Bere neurrian beharrezkoa den razionaltasuna, orokor bihurtzen denean gizonaren beste zenbait alderdi antzutzeko arriskuan jartzen gaitu.

Gizona «animal rationalis» zela entzun genduen, gero «progresistak» «animal faber» zela esan zigun, ez ote da ari arrimatzen gure alderdietara «animal ludens»?

Gizonaren definizioak itzak esan bezela zera dira: mugaketak. Eta «eroa» da batipat mugarik onartzen ez duen norbait. Orregatik gizona ez da sekulan ez «animal rationalis» utsa izango, ez eta ere «animal faber» utsean geldituko, ez ta «animal ludens» ederrean ere. Gizona beti gizon. Mugarik onartzen ez duen norbait eta Jainkoaren aurrean «jolasean» ari den norbait. Eta Jainkoari «irri-par» gozoz begiratzen dion norbait. Ori da gizona: GIZONA.

Juan Jose Goenaga

Deustoko Unibersitatea

EUSKAL KULTUR MINTEGIAREN OHARRA

Jaun Euskaltzain batzuei Euskal Kultur Mintegiaren izenez inkesta bat egin omen zaielarik eta horri buruz horieriko zenbaitek argitasunak eskaturik, Euskal Kultur Mintegiko batzorde zuzendariak argi eta garbi jakinarazten du ez duela bat ere zer ikusirik haiekin eta, beraz, ez direla erakunde honen antolatutako zerbait bezala hartu behar.

Bodegón

Alejandro

Alejandro'ren Bodega dago Donosti'ko txoko baten, bein ezagutzen dutenak zintzo takite aruntz joaten. Nai dan aukera ba-dezu beti jaten bezela edaten, oberik ezin arki ditekete merke ta ondo ematen. Fermín Calbetón, 4

DONOSTIA

LA CASA DEL CAFE

Juan Iriondo

San Marzial, 19 - Urrut. 413801
Donostia

Liburuak

"ERLIJIOA HAUZIPEAN"

(Joseba Arregi, eusebio osa, joxe azurmendi, larresoro joan m. torrealday, piarres xarriton)

«Jakin» deritzan euskal aldizkariak, kulturako aldizkaria eta euskeraz emana, liburu baten gisa eta neurrian (232 orri baditu) «Erljioa hauzipean» titulua duenari, argitaratu berri dugu.

Bi parte edo atal nagusik, aski desberdina, baiña ari berean, ots, erlijioaren polemikan dijoaztenak, osatzen dute *Jakin* sorta 5 aipaturikoa. Egileen izenak, irakurle, irakurri dituzu, euskal pensatzeileak denak eta XX garren mendeko gizarteari so egiten diotenak, noski.

Egia esan, aspaldidanik, ez zaizkit interesatzen tutik ez teologoak ez teologiarik, dela teologi au mendebaldekoa edo sortaldekoa, egungoa edo klasikoa, espekulati-bioa edo positiboa. Ponda onek ordea ez du esan nai kristau erlijioa ez zaidanik interesatzen, eta geroz eta geiago. «De gustibus non disputandum», zioten erdi-aro teologoak, beren latin apur bat moldegaitzen.

Alaz guztiz ere, liberala naizenez gero, txalogarri arkitzen dut bai azken zenbakia funtsa, aima eta mamia, au da «Erljioa Hauzipean», bai ortan murgildurik dauden kezka eta ensegua, alana egun egungo Euskal erriaren egoeraren azterketa.

Ez dut kritikarik egingo (zer edo zertxobait ikuntzarekiko bakarrik lerro nagusietan berri eman baiño. Leenengo atala egungo zenbait teologien azalpenak eta sobietar filosofiaren erlijio kritikek betetzen dute gaitzaz. Ensegu bakunak, sintetikoak, dinamikoak eta gertu gertutik Euskal erriari «ortez eta agifnez» loturikoak. Ontaz badu merezimendurik asko.

Azken atalean, laburragoa noski, eta osagarri edo eraskin bateko gisan, iru artikuluo datoz. Atal onek izen buru au dakarki «Apaiza, gaurko "euskal" fedean, polemika bat». Larresoro-ren «Zalantzan dagoen apaiz horri "izeneko artikulua, joan zan uda azkenean Zeruko Argian-emanak, polemika oni ematen dio asiera, su eta adiskide arteko mutur-jotze biguñ eta laztana. Joan Mari Torrealday-ek bere «Apaiz berriak hauzitan» eta Piarres Xarriton-ek bere «Zalantzatan nindagon apaiz hunek» erantzun zioten Zeruko Argia-n Larresoro-ri.

JOSEBA ARREGI

Ezaguna dugu eta dut bereziki. Duela zenbait urte, nere ikasle zan, eta gogoan dut zein eselekutan egoten zan. Berak ez daki, baiña an nonbait egon oi zan, urte batzuk aurretik, bere anaia eta niretzat adiskide maite Rikardo. Esan daiteke Joseba Arregi goian dagoen anaiaaren eskuetatik jaso duela euskal erlijioari dagokion ondorea, ain garbi eta birjina alere. Gaur, aski modan dauden iru teologo liberalen azterketa ematen digu, zenbait saiets funtsez ukituaz eta buruko aize-orratza Euskal Erri-ara, egun egunean, zuzenduz. Nere uestez, arrazoirik asko badu ontaz Arregi jaunak, au dala edo ura dala tradizioa ulertzeko moldea, tradizioan txertaturik daude iru teologo oriek, K. Barth, R. Bultmann eta P. Tillich. Tradiziotik at edo landa ez dago ez berberitzerik ez iraultza edo errabuluziorik. Bestalde, «ez tradizio hori, ez kondaira zati hori (XIX garren mendea, dienez) daude gugandik hain urrutik». Laburki Euskal Erriari dagokion ondorioa au da, J. Arregi legez, egungo euskal gizonaren «egoera gogoan hartzea», bere «baldintzapen» edo kondizionamentu guztiekin. Baiña, zuzen dio Arregi-k: «Giza egoerak ez dira ez hutsetik sortzen, ez zerutik erortzen. Kondaira bilakaera baten barruan daude, bere baldintzapen ekonomiko, soziolojiko, politiko eta historikoekin». Ta Euskal Erriari zer? Joseba Arregiren uestez, 36 garrengo «etxegerra» (izen ori, Joseba, zure anaia zan Rikardok nirekin mintza-

tuaz, ain zuzen, Andoingo geltokian, jasoa zuen bere itzegirako) Euskal Erriko pentsamentuaren bide-gurutze eta gurutze bide da. Arrazoi fango duzu, Joseba. Bestalde, gure «nazio gaztea, kondairan integratu nahirik, abertzaletasunaren berbitzean, bide berrietan abiaraztean, sozialista eta marxista ideien jabetzean, nahitaezko utopia eta mesianismoarekin, irteera handirik» gabe, teologiararen sustrai izan daiteke, are euskal teologiararen sustrai izan bear du.

Lurra eragiña dago, sustrai edo lerroak gizendurik, gozotasun eta zorna asko, eusal teologiararen arbola eze eta fruitu-emaile sortu cedin.

Oar bat. Izenak erabiltzean, arrotzak eta askorentzaz ez ezagunak, ez ote da egokiago Heideggerren baiño Heidegger-en, Hegelengan baiño Hegel-engan eta ab, erabiltzea?

EUSEBIO OSA

Bere lanak onako izen buru au du: «Bonhoeffer-en erlijiorik gabeko kristautasuna».

Ona emen ensegua onen pondu nagusiak. Mundu heldua. Erlijioaren kritika. Apologetikari kritika. Lurra, gure ama. Kristo, munduaren estruktura. Kristauaren tensiozko ibilera. Jainkoaren sufrikarioetan parte hartzea. Besteentzat izatea. Biharko Elizaz hitz erdi.

Bonhoefferen bizitzaren berri eman ondoren, Hitler-en aroan eta mendean, ontan ipintzen du Eusebio Osa-k B-en bi adarreko ardazta, teologoaren itz idatziaz: «Kako osoa honetan dago: Kristo eta mundu heldua». Gizon helduan nola ager daiteke Jainkoa? Zer eta nor da Jainko ori gizonarentzako? Ez dugu, dio teologo ospatuak, Jainkoaren bila ibili bear, ez «heriotze eta bekatu ordutan, sendo aldietan eta gizonaren momentu jorietan baiziki».

Gizonaren erdi erdian, zentroan, ipiñi nai du Jainkoa Bonhoeffer-ek, dienez, «Jainkoaren aurrean eta Jainkoarekin, Jainkorik gabe bizi gera». Gizonak Jainkoarekiko ditun artuemanak, mundu elduan, Kristok gurutzatzen oiuka esandako itz aietan biltzen dira: «Ene Jainko, ene Jainko, zergaitik zure eskutik utzi nazu».

Jainkoa guregandik oso urbil dago. Badugu errege bidea beregan iristeko, Kristo eredu, lege eta ispilu delarik. Kristoren muga gabeko gurutzea gizonen serbitzea izan zan. Lagun urkoaren serbitzean gurutzetua dagon gizona Jainkoagandik oso urbil dago. Bereganako bidea urkoaren biotzetik pasa oi da eta bear du pasatu.

Eusebio Osaren mintzaira aski garbia eta erraza dugu.

JOXE AZURMENDI

Aipatu berria dugun Osaren lanean, azalpen ona baiño naiko «abstraktoa» arkitu dudala, aitortu bear dut. Agian, ez du ikusi B-en teologian ifungo kakorik Euskal Erriarekin lotzeko. Egin beza bakoitzak lan ori, aal dun bat egiañ.

Joxe Azurmendi, bere azken liburuaren bidez eta indarrez, diote, leen mailako euskal intelektuala dugu, egun, gure artean. Ez dut ukatzen eta ala baltiz, prest nago txapela kendu eta gur egiteko. Dudarik ez dago, buru sakonekoa dala, europako ideia mugimentuetan, batipat sobietarren pentsamentuan, buru belarri murgildurik igarika dabileela. Bestalde, une bakoitzean, urrats bat ematean, euskal-erria aurrez aurre dauka, bekoz beko. Gaurko euskal erriari erlijioari artikitzen edo botatzen dion kritikak eta egiten dion erasoak goren gorenko mailan erlijioari artikitzen edo botatzen dion kritikak eta egiten dion erasoak goren gorenko mailan berezituak eta epaituak dakazki. Mila esker, Joxe! Baiña, agian, zu errugabe edo obengabe zera, ni motel eta kokola bai naiz zure pentsamentua ulertzeko. Kontuz! ordea, Min-to zelatari eta oartuan, «agian» diot. Egia esan. Zer diozun euskal erriaz, nola edo ala jaso dut, gaizki edo ongi, zuzen edo oker.

Marxismoa XIX eta XXI-gn mende artean

Denbora denak daude beren aurrekoen mende. Ta berdin gizakume guztiok. «Gizakiek manitzen dute beren kondaira; baina, ez berek nahi bezala, ezta baraiak aukeratutako noiz-nolaketan ere; aurrera zuzenean datorkienaren arabera baizik, aurkitu dutenaren eta tradizioz jaso dutenaren arabera. Izandako gizaldien tradizioa, amets txar bat antzo, astun gertatzen zaio bizi direnen buruari» (K. Marx).

ure XX mende hau ere sarri XIX-garrena besterik ez da bere barrutik. Hau xehetasun askotan erakus ditek. Halako bat, Euskal Herrian, zientzien eta ideologiaren arteko loturak imajinatzeko modua da. Problema konkretok tratatzekcan hori mila eratan agertzen da. Nolanahi ere nahaspide hau ez da berez Euskal Herrikoa bakarrik. Bakarrik, gure taitan aparteko amorrua duela.

Erakutsi du Garatek, adibidez, marxismoaren zenbait zati zientziari ez baino ideologiari zor zaiola. Ideologia hori erlijioaren, Rousseau-ren ala Hegelen pusketaz osatua dago. Gaur bizitarik ez duen irudipen eta aksioma antzeko presopostu askorekin. Adibidez:

— Gizona berez ona dela suposamendu ideologiko bat da, zientziarekin ez bait da orain arte berezko ontasunik atzeman ahal izan.

— Kondairak helburu bat bete nahi duela, orobat, uste ideologikoa da, ta ez dago zientziarekin ez probatzerik eta ez egiztatzerik.

— Kondaira guztia funtsean bat dela, kondaira bat hau bere helbururantz doala, helburu hortan gizonaren jatorrizko ontasunak garaituko duela: guzti hau ere —kondaira eskema, alegia— ideologikoa da.

Txarra, ideologia zientziaren oinarrietara pasatzen denean gertatzen da. Eta marxismoarekin hori puntu askotan dago gertatuta. Adibidez: gizonaren berezko ontasuna presuposatu (1), norgaitze edo alienazioaren teoriari tankera jakin bat ematen zaio, eta batez ere zientziaren emari bezala edukiko ez lukean balorazio bat (2): klase burrukak sortu ditu erasogrina, bekaizkeria, e.a. Gero gizonaren berezko dirudien aje asko aintzaketat hartu gabe imajinatzen da iraultza osteko gizarte (3). Edo berdin: berez ontzat harturik, gizonaren gaitz guztien iturburutzat jabegoa jotzen da, e.a. Antropologia filosofiko (nahiago bada, mitologiko) batek erabakitzen du zer nola aztertu. (Ik. Garateren Marx eta Nazioa-n or. 69/71).

Zientziak hain zuzen ideologiatik banatuz, aurreragiten du: Newton-ek filosofiatik matematika banatu zuen, etc. Joera honixe jarraiki, Txillardegi ere ideologia eta zientzia banatzera bultzatu nahi du. Hori behar-beharrezko dela dudarik ez dago: eta marxismoaz ari-terakoan puntuz-puntuz neurtu beharko dira eta elkarrengandik apartatu ideologia eta zientzia.

Adibidez: arteak duen kondizionamentu soziolaren ezaguera gehienbat Marxi zor dio zientziak. Baina kondizionamentu hori nolakoa den aztertzen gaurko zientziak Marxek baino hobeto daki, hala-beharrik. Eta badaki, orobat, Marx-entziak osagarri ta zuzenketa-rik franko behar duela ere: gaur Marx-entziaren egin zitekeana baino ideologia gutxiagorekin, zientzirik garbiago, azterka bait ditek. (Ik. A. Hauser, *Introducción a la Historia del Arte*, 1969, «Introducción: Objetivos y Límites de la sociología del arte»).

Hau dena halaxe izan arren, badirudi Txillardegi marxismoaren kondaira bururapena bera kondanatu nahi lukeala, eta niri arrazoirik ez dagoela iruditzen zait: kondanatu beharrezkoa ideologiaren eta zientziaren nahasketa da. Txillardegi berak erakutsi bait du

ongienik, ideologia (berdin mitoa esanda) eta zientzia gizonaren imajinazio praktikoak direla biak, munduari eta kondairari taiuketa bat eman eta bertan orientatzeko. Beraz, ideologia ta zientzia, metodoetan elkarrengandik apartatuz eta urrunduz haina dabilta, beren funtzioetan, beti atzera bategaraz. Bakoitza bere lekuan egotea da beharrezkoa.

Marxismo modenoa nahi duenak ideologiaren eta zientziaren banakuntza, zientziaren gaurko mailari dagokion neurrian egin beharko du.

Ideologia eta zientzia apartatzeaz gainera, bion arteko zerikusiak ere berrikusi beharra dago. Zientziak beti ideologia eta mitoa txikitzeak grinadu. (Gero bere ideologia eta mito berriak sortuz bukatuko badu ere). Ta gaur ere halaxe denez gero, gaurko zientziak XIX mendeko ideologiei, mitoei eta utopiei eraso die. Izan ere zenbait ideologia tipok zenbait zientzia girotan ez daduka bizitzetarik. Adibidez: zientziak zuzen-zuzen ezin gezuratu egingo du gizonaren berezko ontasunaren tesia (zientziak, metodoagatik beragatik ere, ez daduka halako baiezatpen ta ezeztapenetara ailegatzetarik). Baina zientziak darabilzkieen gaurko datoeikin usantza hura suntsitu egiten da.

Hau da, zientzia eta ideologia apartatu ondoren, marxismoaren baitan dagoen ideologiatik ere, XX mendean bizirik jarraitzerik dadukana eta utzi beharrezkoa berezi beharko dira.

Ez dago XIX eta XX mendeen arteko diferentziak zehazten has-terik: zientzia, artean, munduaren egoera sozial eta politikoa. Baina marxismo moderno batez mintzatu aurretik beharrezkoa litzake mende bion alderaketa bat. Ia norbait egiteko animatzen den.

Baina argi dago: XX mendea astiro-astiro bere aurrekoaren eragipen esferatik itenez doa. Neurri berean, XIX-garrenaren kontra ere badabil. Bi mendean arteko hautsidura hau guztiz radikal da zientzietan, teknikan nahiz artean. Musikan Beethoven, Brahms, Berlioz, Wagner, Verdik betetzen dute XIX mendea. Orff, Strawinsky, Schönberg, Katschaturian edo Stokhausenen ondoan entzun ditezke. Arkitekturan ere XIX mendea erromantizismo eta klasisismoaren mende dago: oroit ondongo Parla-mentu neogotikoa (Ch. Barry), Donostiako katedrala, askatasunaren estatua New Yorken, e.a. Baina seguraski etendurarik radikala lena pinturakoa da. Musiko, arkitekto, pintore banak egin beharko lukete mende bion alderaketa zehatzagoa. Batez ere lehenengo Gudu Mundialaren inguruan izugarrizko erreazioa sotzen da, artean nahiz literatuan, orduko Manifestu pilak agertarazten duenez: surrealismo, futurismo, kubismo eta edozerismo. Mende berri baten jaiotzako haurren, nonbait.

Txillardegi mundu ikuskerazko diferentziak ohararazten dizkigu Hizkuntza eta Pentsakera liburuaren hitzaurretik beretik: «ikus-puntua aldatu dugu... Galderak aldatu ditugu dugu...».

Izan ere XIX mendea historikoa da. Ta historismoa, orobat XIX mendeko eboluzionismoaren ideologia merkea bezalaxe, ta konturatu gabe ere, giza narzisismoaren filosofia da: gure gizontxo hau, ta gure garaitxo hau, sekula izandako guztiaren tontor eta gailur deklaratzan ditu. Badirudi natura-leza guztiak eta kondaira guztiak gu eta gure egunok sortu beste zereginik ez dutela izan. Aurrerapen sinismen mitiko bat zedukan XIX mendeak. Teknikarena ezezik kulturaren eta artearen kondaira ere progresu eskema hortantxe sarrazazi nahi zuen. Jakina, mundu guztiko kultura guztien gainetik Europatxo honenaxe ze-

goen beti, nola ez. Bere denbora eta bere Europaz gainera, Autore bakoitzak bere sistima ere laster asko deklaratzan zuen oraindoinoko aurreabide ororen goren-puntua.

Gaurko filosofiek, batez ere estrukturalismoak, ez dakarte halako hantuste eta arrandirik. Europa beste edozein lur baino prestuago denik esaten ez litzake inor ausartuko, ta gure garaiaz, ia-ia «cualquier tiempo pasado fue mejor» pentsatuko litzake. Estrukturalismoa, gure egunotan modan edo dagoena aipatzeko, giro berri honen sorkari da. Ta estrukturalismoak giro hau indartu egin du.

Gure problematika asko XIX mendeko mentalidadearen obra da: hizkuntza eta klase burruka, e.a., arazoon inportantzia, beren hortan ez baino, kondaira filosofia baten barruan hartuta biltzen bait da. Estrukturalismoak-eta, beti kasuistika txikian aritu ordez, problemak horizonte zabalagoetan jartzen dizkigute. Eta problema askorentzat zientziak dadukan askabidea, horizonte berri hauetan berenez itzaltzen uztea besterik ez da. Euskalzaletasunari horizonte itxiak salatzen dizkion sasi-internazionalismoak berak daduzka, hitz haundiekin estalita, horizonte kaskarrak: guzti hori ez bait da XIX mendeko eurozentrismoaren teoria zilegitzatzailea besterik. Internazionalismo horrek lasai-lasai esan dezake, adibidez, Indiak edo Txinak ez duela kulturarik, Marxek esaten zuen moduan.

Guk hizkuntzarekin-eta darabilgun kasuistika guztiari, zientziak ez daduka zer erantzunik, zuzenean behintzat. Zientziaren problema baino gehiago bait dira mundu begiespenarenak. Balorazioak implikatzen dituzte. Ta balorazioak ez dira berez behin ere «zientifiko». Zientziak, gehienez ere, mundu begiespen bat egurastan du. Ta zientzien ta filosofien egurats berri hortan euskalzaletzea «burges koskor» izaterik ez dela ikusteko haina literatura badago euskeraz, gorago aipatutako Txillardegiarena batez ere. Dudarik gabe Txillardegi bait da gure artean XIX mendearekin kontuak garbitzen gehien ahalegindu zai-guna.

XIX MENDEARI AGURKA

Zaharrenak —eta gazte zahar asko dago— bere hartan tematu-ko dira. Konbersiorik nekez egongo da: ta paleomarxitek beren leize-zuloetako teoretan jarraituko dute. Bildur ematen bait du abia-da izugarrian beti aldatuz doan joairan sartzeak.

Baina gu ere hasi gera XIX mendearekin kontuak garbitzen. Gauza askorekin segitu beharko da. Beste asko abandonatu. Agertzen ari diren lanak eta aginduta dauden batzuek oraindik XIX mendeari begira daude, haren kontra ari direnean ere. Gerra eta burukatan joan zitzaigun XIX mendeari atekak itxeari ekin zaio.

Ahaleginotan atzera begira ibili behara bait dago, batzutan aurrekoienak kangrejuak ematen dute: beaiek bait dira atzeraka aurreratuak. Baina ondokoek, buelta hartu, ta XXI-gn mendeari begira desarrollatu ahal izango dituzte beren pentsabideak.

Gaurko kritikak, beharbada, XIX mendeko ideologia eta pentsakere-rik txikizio haundiegia egiten du. Ereazio bat da. Orain kondanatu-tako gauza asko geogo atzera berbitzuko da. Baina bururapen postkritiko haiek e zdira lehengo gauza bera izango. Gaur oraindik batez ere kritika nagusi ikusten badugu, bada, ez da batere harritzekoa.

Izan ere, gure askatasun bidean, gaur eguneko lehenengo urratsa, XIX mendearen mendetik askatzea dugu. Hau izan ditek 70-gn urtehamarraren eginkizuna.

Joxe Azurmendi

Baiña, «Filosofia sobietarraren erlijio kritika»-ren ariari ez diot arkitu (oso ikutuan eta azpian izango du nunbait) ez muturrik, ez erdirik, ez azkenik. Bada esaera bat: «Quod natura non dat, Salamantica non prestat». Bi eratara itzuli oi dut nik latin esaera ori: «Berez ez baddu, Salamankak ez dio emango». Baita beste ontara ere: «Tonto izateko ez dago zertara Salamankara joanik».

Agian esaerak badu zer ikusirik asko, ez zurekin, bai nirekin. Nik zure prosa ez dut ulertzen. Ara, jakintza bildua, sakona, arront gaurkotua zure buru-muñetan badagola, badut susmo. Ortaraiño eldua naiz, ez aruntzago ordea. Ain zuzen, atzo gauean, ari nintzala zure lana, besterik gabe, irakurtze, isilune sakonean, itsasoaren orruak lagun nitualarik, utzi bear izan nuen, gogo onez, baiña ezinez.

Platon-en «Gorgias» elkarizketa artu nun nere eskuetan. Kristala dirudi. Suaren ondoan eserita dagon amonaren ipuia. Oso erlatibista naizenez, naigo dut alde batera itzuli nere kritikan bestera baiño. Auxe esan nai dut, maiteago dudala ni zearo oker egotea puntu ontaz. Ala bedi! Aitaren eta Semearen... garizumako predikalarik bukatu oi dutenez.

Jose Lasa

ATZERATUEN EGUNA ILLAREN 23an

Lantoki beharra azientzat

Or dago, atzeratuentzat Patronato San Miguel. Baiña au ez da beti or gelditi dizeen. Gizarterako eta lanerako gertu dizeen eskola besterik ez da.

Gizartean eta lantokian txertatu eta itsatsi behar dute. Egin ditugu ahalagin batzuk, baiña ez dute eman uste zan ondorioz. Ez, atzeratuen erruz edo moztasunez, gizartearen erruz baizik. Gizartea ez dago oiek artzeko gertu, gizartea bera dago atzeratua, gizartea bera da ezjakia.

Sartu ditugu lantegi batzutan, baiña langilleek ez dituzte ondo artu. Langille guziak aztoratu izan dira onelako bat ondoan ikusi du tenean. Ez dute giro jator bati eusten jakin.

Ez dute nagusi gehienak ere bihotzik agertu. Ateak itxi dizkie onelakoek.

Baiña onartu dituzte batek edo bestek. Baita langilleak gertatu ere onelako lagun bat jator artzeko. Ederki erantzuten ari dira atzeratu aukerak, baiña ez, bihotz zabala eta esku egokia arkitu dituzten tokietan.

Ondo erantzuten dute lantegian sartu aurreko prestaeran. Toki askotan lan egin dezakete Gipuzkoako lantegietan esku-lan askoko lantegiak bait dira. Eta atzeratu oiek gauza dira eta gai leku askotarako. Oso ondorio onek ematen ari dira kanpo errietan, ongi eratutako lantegietan.

Lanaren bidez osatu behar du atzeratuak. Otarako bere askatasuna eta nortasuna aitortu behar zaizkio. Bere dohalak, joerak eta gogoa ezagutu behar dira. Eta bakoitzari ondoan datorkion lekuan lanean jarri. Lan asko egiten duen ada ez bakarrik ez zaio begiratu behar, pozik ari dan eta gogozkoa duen batipat. Or bait dago ematen ez duen etekia estaltzeko Estatuaren laguntza.

LANTEGI BERRIAK

Lantegi berrien premia ikusten da. Lantokietara joan behar lukete Patronotik ogei-ta bat urtetik gorakoak. Bestela lan-aurreko prestaeran dauden gazteagoentzat galera dator.

Kaltegarri litzake alde guztietatik ere etxera bidaltzea. Etera gel-dituko litzake beren eziera.

Orregatik bidezko eta beharrezko iruditzen zaigu jarraipen bat. Eta jarraipen ori lantokia da.

Elkarte bat sortu zan ortarako ikastaroaren asieran. Onen lanei esker Bergarako dominikoaen tallerretan zortzi sartuak dira. Beste orrenbeste sartuko dirala uste dugu laister. Ezkoriaza eta Eibar aldetik. Frigor, Copreci eta Santalaitz lantegietarako lanak egiten dituzte. Pozik eta txukun egiten dituzte lantegi aukeragintako lanak.

Zaillagoa da Donostia aldeko arazoa konpontzea. Baiña artua dugu Zorroagan emengoentzat etxea. Ikastaroaren bukaerarako amaitua egonen da. Amabost edo ogeiren batekin asiko gera. Dagoneko lanean asiak daude Vegasa, Alko, eta Agui-erentzat. Lantegi oiek berak aitortu dituzten oso egoki egindako lanak bidaltzen dituzte.

LEGE-MOLDEAK ETA DIRU-BIDEAK

Atzeratuen aldeko Gipuzkoako elkarteak eratu ditu orain arteko lantegiak. Baiña ez da aski gurasoek, Aurrezki Kutxak eta erakundeak bakarrik erantzutea. Gizarte osoak, Erri osoak eskuartu behar luke, bakoitzak orrebesteko batez lagunduz.

Onela, bakoitzak zerikusia eta erantzunkizuna izango luke arazo ontaz. Ez litzake batzun zeregiña bakarrik izango. Danak izango lukete gutxienik itza batzar nagusietan.

Lan-itun eta tratua ere antolatu beharko lirake. Lantegitik lantegira egingo litzake tratua. Bigarrenak ez ondo artzera berriro lehenengora itzuliko litzake.

Eskupeko eske ibiltzea baiña jatorragoa iruditzen zaigu era ontara gauzak moldatzea. Egia bai da eskerak diona: "une bateko gosea bakarrik kentzen diozu goseak dagonari arrai bat emanda bizitza guztiko jana eskeintzen arrantzoan erakusten badiozu".

Lan egiteko eskubidea du atzeratuak beste guziak bezalaxe. Ez da guk errukiz ematen diogun zerbait.

Lanaren bidez ez bada, ez da osatzen inor. Beharrezkoa du atzeratuak ere lana osatzeko.

Danok eldu behar diogu orpo-orpotik arazo oni. Ez diogu uzkur egin behar. Guztion erantzunkizuna da.

LAPATX

Ederki erantzuten ari dira atzeratu aukerak, baiña ez, bihotz zabala eta esku egokia arkitu dituzten tokietan.

Gizartean eta lantokian txertatu eta itsatsi behar dute.